

unlocked

13.0

Onderstroomboven Magazine

9e jaargang nr 13, november 2021 € 9,50

Literatuur, opinies, beeldende kunst, poëzie

In dit nummer
korte verhalen,
beeldwerk, interviews,
boekpresentaties,
poëzie, recensies.
Van de schrijvers van
de Boekencoöperatie
en anderen.

Inhoud

Van de redactie	1
De Vrolijke Nood 12	
Interview met en galerij van Gabriel van Hoften Sasha Tieman	2
Gedichten 1: Peter Wiesenekker	6
Tekening van Anna Rudolf	7
Kort verhaal 1: <i>Wandeling</i> Ewout Storm van Leeuwen	8
Terugblikken: Sarah Morton	11
De Vrolijke Nood 11	
Kort verhaal 2: <i>Alrede geweest of Tsjizjik pyzjik</i> Gerbrand Muller	12
Gedichten 2: Sjaak Vrugt	15
Gedichten 3: Valal	16
Kort verhaal 3: <i>Alles klopt niet meer</i> Sasha Tieman	17
Gedichten 4: Sjaak Vrugt	20
Kort verhaal 4: <i>De afgrond</i> Hendrik Voogd	21
Meer gedichten: Peter Wiesenekker	23
Haikusbibli	23
Interview 2: Over de Litanie Sasha Tieman praat met Gerbrand Muller	24
<i>De Litanie</i> Gerbrand Muller	25
Tekening van Anna Rudolf	30
Uit de boeken van: (fragmenten) Ewout Storm van Leeuwen	31
De Vrolijke Nood 13	38
Boekfragment uit <i>OverAarde</i> van Sasha Tieman	39
De Vrolijke Nood 14	41
Boekbespreking <i>Blinde Timo en het meisje van de bakker</i> (Joshua Stiller) door Sarah Morton	42
Chat: Joshua Stiller praat met Ewout Storm van Leeuwen	43
Boekfragment uit <i>Dansen met je Ego</i> van Sanatan de Jongh Swemer	45
Boekfragment uit <i>The beautiful reset</i> van Ewout Storm van Leeuwen	47
Boekfragment uit <i>Oom Adriaan, vogeltje-hertje waar ben je en andere verhalen</i> van Gerbrand Muller	50

Colofon

Het Onderstroomboven Magazine is een onregelmatig
verschijnend periodiek, uitgegeven door de
Boekencoöperatie Nederland U.A. en gratis als e-boek
onder leden en bevrienden verspreid.

Papieren exemplaren te bestellen bij de redactie
leden en de beeldende kunstenaars, of bij
boekhandel of web-shop

Redactie: Sasha Tieman
Sarah Morton
Ernst du Pon
Gabriel van Hoften

Redactie-adviseur: Gerbrand Muller
Redactiesecretaris: Sasha Tieman
Uitgever: Ewout Storm van Leeuwen

Met beelden van:
Astrid Oudheusden, <https://www.astridoudheusden.nl/>
Anna Rudolf, <https://www.annarudolf.com/home-274.html>
Gabriel van Hoften, <http://gabrielvanhoften.nl/>
Masja Ottenheim

Afbeelding omslag: Gabriel van Hoften
De Vrolijke Nood: teksten Hans Plomp, beelden Masja
Ottenheim
Haikusbibli van Bianca van Overmeeren
<https://turnclub.net/project/7713/haiku-s-over-schoonheid-van-alledaagse-ervaringen-tijdens-corona>

december 2021
Nummer 13.0
Jaargang 9
www.boekencooperatie.nl
e-mail: boekcoop@gmail.com

ISSN 2214-2878
ISBN 978-94-92079-56-5 (papier)
ISBN 978-94-92079-57-2 (e-boek)

Van de redactie¹

Zo zonder hoofdredacteur moeten we het met elkaar bedenken. Dat gaat eigenlijk heel goed. De redactie heeft een nieuw nummer 13.0 samengesteld; wij hopen dat u het met evenveel plezier tot u zult nemen.

Veel aandacht deze keer voor een van de redactieleden. Gabriel van Hoften wordt geïnterviewd door Sasha Tieman en pakt uit met een galerij van haar werk, waartoe ook de voorpagina behoort. Sasha heeft ook een indringend gesprek met Gerbrand Muller, waarvan zijn Litanie te lezen is bij het interview.

Van Hans Plomp en zijn compagne Masja Ottenheim vervoerende dicht/beeld combinaties, die zij eerder via internet hebben verspreid, verder korte verhalen van Gerbrand Muller, Sasha Tieman, Sarah Morton, Hendrik Voogd en Ewout Storm van Leeuwen, nieuwe gedichten van Peter Wiesenekker, Valal en Sjaak Vrugt, Haiku's van Bibi (Bianca van Overmeeren), boekbesprekingen, boekfragmenten, nieuwe literaire beelden van Astrid Oudheusden, dichterlijke tekeningen van Anna Rudolf, veel nieuwe boeken en een chat tussen twee auteurs.

Het werk van de beeldende kunstenaars is op hun websites in alle glorie te bekijken; e-boek lezers kunnen klikken op hun url's in het colofon links.

Om te beginnen een vrolijke Nood.

De redactie

De vrolijke nood #12

Tekst: Hans Plomp
Beeld: Masja Ottenheim

't Is tijd, 't is sluitingstijd!
Maar ik heb geen hap in huis!
't Is tijd, de winkels sluiten!
Maar ik heb nog niets gekocht!
't Is tijd, de bar gaat dicht!
Maar ik ben nog niet dronken!
Er Is geen tijd meer.
Maar er is nog niets bewezen...
't Is tijd, de hoogste tijd!
Maar ik ben nog niet gelukkig...
't Is tijd, uw tijd is om!
Maar ik heb nog niet geleefd...
't Is tijd, geen tijd meer
voor de laatste ronde!
't Is tijd
geen tijd meer
geen tijd meer
geen tijd meer!
Dat betekent
Eeuwigheid...

Interview en galerij

Sasha Tieman en Gabriel van Hoften

'Het gaat eigenlijk alleen maar over het moment waarop je stopt.'

S: Wat zijn gebeurtenissen of gevoelens die je inspireren om een schilderij te maken?

G: Ik probeer altijd zoveel mogelijk blanco te beginnen, dan heb ik helemaal geen verhaal in mijn hoofd. Ik kies gewoon een kleur en ik doe maar wat, en dan opeens denk ik: Oh, dat lijkt wel dit of dat, en dan ga ik daarop verder, of niet... De schilderijen schilderen zichzelf. Tijdens het schilderen ben ik er niet mee bezig wat het precies is. Achteraf ben ik vaak verbaasd, zo van: Hè? Ben ik dáármee bezig?

S: Snap je het dan ook beter, waar je mee bezig bent?

G: Ja... ik probeer tijdens het schilderen een beetje meer in mijn eigen lichaam te komen - en het gaat allemaal vanzelf, de kleuren die ik kies, de vormen die er komen...

Bijvoorbeeld bij die portretten, dan heb ik een soort lage hoofdpijn en dan begin ik met een golvende lijn daar, omdat ik dat in mijn hoofd zo voel.

S: Als ik naar je schilderijen kijk zie ik soms een dans, of rennen, of kruipen... En ook vaak alsof de lichamen niet helemaal op het doek passen, alsof de ledematen een weg zoeken.

Girl on a swing

G: Dat vind ik leuk, dat is mijn wildheid denk ik, die alle kanten tegelijk uit wil.

S: Is het schilderij dan een soort begrenzing?

G: Precies, ja. Maar dat vind ik juist ook wel goed. Omdat je het met dat stukje oppervlakte te doen hebt. Dat helpt wel om een keuze te maken. Het is soms ook een soort puzzelen - je doet maar wat en dan moet je het toch weer kloppend maken, zodat het fijn is om naar te kijken. Dan ga ik soms op mijn hoofd staan, of in de spiegel kijken, en dan zie ik ineens: O, daar moet nog een lijntje.

G: Als kind verscheurde ik alles wat ik tekende meteen, dat mocht niemand zien. Maar dat was uit protest omdat ik niet naar de muziekschool mocht. Twee van mijn oudere zussen mochten dat wel, maar dat blokfluiten was geen succes in dat grote gezin van dertien kinderen waarvan ik de jongste was. Toen werd er gezegd: 'Wij zijn niet muzikaal maar we kunnen wel goed tekenen'. Als straf weigerde ik toen om te tekenen, maar soms deed ik het toch, en dan verscheurde ik mijn tekeningen meteen nadat ik ze gemaakt had. Ik heb geen tekeningen van vroeger.

S: Weet je nog wel wat je tekende?

G: Nee... ik weet nog wel dat originaliteit heel belangrijk was. Je mocht bij ons thuis niet afkijken.

S: En lijkt je werk ook nooit op dat van iemand anders?

G: Nee, volgens mij niet. Ik denk dat het ook helemaal uit mijn onderbewuste komt. Dat vind ik ook het leuke. Soms vind ik het niks, dan gaat er weer een laag overheen en ik blijf maar aanklooiën... de beste schilderijen zijn in tien minuten gedaan, maar soms worden het na tien lagen toch hele mooie schilderijen. Nu gooi ik nooit meer wat weg trouwens, ik bewaar alles.

G: Als ik echt lekker aan het schilderen ben dan ga ik er zo in op, dan loop ik tafels en stoelen omver - daar stond ik al berucht om op de kunstacademie,

dat er niets anders meer bestond. Dan denk ik helemaal niet. Ik weet dan niet wat ik aan het maken ben. Soms herken ik ze achteraf, zo van: Hé, jou heb ik al ontmoet, waar kom je vandaan?

S: Iemand zei tegen mij over jouw schilderijen: 'Het is alsof je geesten aan het bezweren bent'.

G: Dat klopt wel, het zijn wel een soort geesten.

S: En hoe zit het met het bezweren?

G: Dat weet ik niet precies. Vroeger moest ik steeds weer het wiel uitvinden. Vaak maakte ik dan op het laatst een cirkel, om het af te maken. En nu met "The Silent Screamer" begin ik met een cirkel, dat vind ik wel heel ontspannend. Dat is de schreeuw, of de mond die van alles en nog wat wil zeggen, wat er niet uit komt.

S: Het past wel heel erg bij deze tijd, vind ik.

G: Het past ook bij die mondkapjes, dat heb ik niet zo bewust bedacht maar ik denk wel dat het er mee te maken heeft. En ook met deze tijd waarin niets meer waar of onwaar is. Wat ik ook interessant vind aan die tekeningen: dan maak je maar één lijn, en het zijn allemaal verschillende culturen, en ik kan meteen zien wat voor persoon het is, aziat of afrikaan, een klein meisje of oude man...

S: Je begint met een cirkel, dat is anders dan bij de schilderijen. Is er nog meer anders?

Geen titel

G: Het is laagdrempeliger. Enkel een witte viltstift en een zwart papiertje, daar doe ik het mee. Bij schilderen heb je veel meer keuzes, bv 'wat voor kleur zie ik nu in mij?'

S: Hoe zit het met die lijn die door de gezichten loopt? Dat is bij alle gezichten, dat ze in tweeën zijn verdeeld.

G: Ik denk dat het is omdat je hersenen zo lopen, omdat je twee hersenhelften hebt. Dat doe ik niet bewust, maar puur gevoelsmatig. Dan is dat zo, ik accepteer wat er gewoon uit moet. Het is alsof je echt helemaal van binnenuit kijkt.

S: Voel je ook een grens, tussen binnen en buiten? Of komt als je schildert wat binnen is er helemaal uit?

G: Ik denk dat wat binnen is er dan wel uit komt, ja. Op dat moment.

S: Je zei: je kan jezelf soms verbazen. Dat ken ik, tijdens het schrijven kom ik erachter wat er allemaal in mij is, en vooral de verbanden. Normaal zie ik dat niet allemaal, dan zie ik alleen soms kleine stukjes.

G: Ik denk dat het eigenlijk een soort uitlaatklep is die ieder mens heel hard nodig heeft.

S: Maar waarom schildert of schrijft dan niet iedereen, of maakt muziek? Alle kinderen doen dat wel, volgens mij.

G: Ik weet het niet. Ik doe zelf eigenlijk van alles. Ik ben toch ook muziek gaan maken, eerst als trompettist in bandjes, als "Percussionista Surrealista" bij de Ship of Fools (Azart) en nu speel ik in de Javaanse gamelan. Net zoals zingen, huppelen, dansen, en springen... dat hoort er ook allemaal bij.

S: Hoe is het dat je nu op instagram zit?

G: Nou, ik vind het leuk dat het in tien seconden erop staat. En ik had nooit gedacht dat ik likes leuk zou vinden, maar - I like likes! Er waren periodes, dan zat ik in mijn atelier een beetje te prutten en bijna niemand die het ooit zag, alleen een paar vrienden. En nu krijg ik likes uit Ierland en uit Spanje en uit Afrika, en dan ga ik bij hun kijken en dan denk ik: o, is dat zó iemand, waarom zou die mijn werk leuk vinden? Dat lijkt helemaal niet op mijn werk. Ik vind dat spannend. En dan heb je toch een podium.

Ik vind het ook leuk om anderen te volgen, dan ontdek ik wat mensen maken, er zitten soms mensen bij die ik ken, zoals mijn burens, wat ik helemaal niet wist. Zo kun je elkaar een beetje supporten.

S: Normaal heb je dan een expositie en gaat het alleen om jouw werk, en nu heb je een uitwisseling.

G: Het is iets heel anders dan een expositie. Ik vind wel dat je schilderijen beter in het echt kunt zien.

Ik denk dat ieder mens kan schilderen, als je een

kwast kan vasthouden dan kun je het. Het gaat eigenlijk alleen maar over het moment waarop je stopt.

S: Deze lijkt wel langzaam gemaakt.

G: Ja, die wilde het niet worden. Daarom heeft hij zoveel lagen. Maar uiteindelijk vind ik hem heel erg mooi daardoor, want daardoor krijgt hij meer diepte.

S: Hij lijkt ook letterlijk oud, met zijn huid helemaal verweerd. Als oud mens heb je ook veel lagen.

Rechtsboven: Mirror

Linksboven: Wij zullen doorgaan

Om meer te zien van haar werk:

www.gabrielvanhoften.nl

<https://www.instagram.com/gabrielvanhoften/>

Foto's werk: Walter Burghard

Girl on Mars

*Volgende bladzijde:
Gabriels selectie uit haar serie
Silent Screamers*

Gedichten 1

Peter Wiesenekker

EEN HEFTIG RUISEN

Een heftig
ruisen greep ons aan
zoals een bos kan ruisen bij de zee.
Bij de kruivende branding.
Ik zag je in het donker
tussen de bomen staan, je sigaret
gloeide in het duister en je tuurde
naar het licht van schepen
die langzaam gleden
langs de ree.
Geen maan.
De horizon leek
verdwenen in het donker.
Een rots zo stond je daar en ik wist
je laat me niet alleen. Je was als
de voering van m'n jas. Met jou
was ik beschermd tegen mist,
kou,
ijs en regen.

ARS LONGA VITA BREVIS

Wat blijft
zijn de glimlachende bronzen,
de man die zijn vrouw omarmt,
de krijger met zijn speer,
de trotse houding
van de paarden.
Wat blijft
is de dans
en feestelijke muziek
afgebeeld op de wand
van een diep in de grond
geborgen graf.

TAJIRI

Ik liep
met mijn vader
door het Kröller-Müller. Een lange corridor
van glas. Van alles zag je daar buiten staan.
Net of je zelf buiten was.

Scherpe beelden, stekend, roestig.
Staketsels puntig binnen gedrongen uit
een andere wereld, andere tijd. Of toch enkel
uit de verbeelding
van Tajiri?

Ze stonden klaar voor de strijd,
staken mij recht in de ogen. Staken mij
recht in de huid.

DIE TERUGKEREN

In de nacht
zie ik ze allemaal terug. Vreemd hoe vriendelijk
ze bij me zijn. Ze hebben me gekwetst tot op het bot.
Vrienden en vriendinnen, eens, en nu opnieuw
zo vertrouwd.
Maakte ik de fout?
Ik zie vriendelijke gezichten, voel de streling
van hun huid, hun warme adem. Alles schuilt weer
tussen de lakens. Net als toen. Net zo dichtbij.
Of er nooit iets gebeurd kon zijn.
Minnaars
bij vallend avondlicht,
vertrouwd in het donker. Ondoden,
gestorven nooit...

DE GOUDKARPER

Ik ben de karper
die langzaam door het water draait,
die zich op de bodem laat zakken,
die het groen begraast.
Ik verroer geen vin. In alle
loomte door lauw water omgeven
glanzen mijn schubben goud.

GESCHILDERD ZEEGEZICHT

Teken blauw. Zeg zee.
Maak een streep wit. Zeg branding.
Strooi kalk over lijm, druk aan.
Schelpenstrand. Zeg klaar.

Anna Rudolf, zonder titel

Kort verhaal

Ewout Storm van Leeuwen

Uit zijn in 2022 te verschijnen verhalenbundel *De man en zichzelf*

Wandeling

De man deed de deur achter zich dicht en realiseerde zich in dezelfde seconde dat de sleutel in een andere broek zat. Binnen.

Nee, dacht de schrijver. Zo gaat dat niet. In één zin een verhaal beginnen en eindigen is mesjogge.

Wat zou hij doen als hij zichzelf had buitengesloten? Het zou om te beginnen ontzettend stom zijn. Daarom had hij altijd reservesleutels, in zijn portemonnee, verborgen onder een tegel, bij de bovenburen, bij zijn ex...

Hij besloot de proef op de som te nemen. Schoenen aan, jas aan, portemonnee in de linker broekzak, mobiel in de rechter, sleutel in de linker broekzak, achterdeuren op slot, verwarming laag, licht uit... Maar wat moest hij buiten doen? Boodschappen? Volgens hem had hij alles in huis wat nodig was. Wandelen dan.

Voorzichtig trok hij de buitendeur achter zich dicht, tegelijk voelend waar zijn hussleutel zich in zijn broekzak aftekende. Ja.

Links of rechts? Hij wist het niet.

Uiteindelijk liep hij naar links. Na een aantal stappen draaide hij om en liep de andere kant op.

Waarom? Was het echt nodig om dat te weten, mijmerde hij op de maat van zijn voetstappen. Als hij toch geen ander doel had dan wandelen?

Doelloos.

Dat was het woord. Nee, ook dat was niet correct. Dat hij geen concreet geografisch doel had, of naar iemand op weg was die hij wilde spreken, of een aankoop die hij wilde doen, of iets te gaan bekijken... Er was alleen het wandelen. Het enige doel van het zich bewegen was om zich te bewegen.

Weemoedig wandelde hij verder door straten waar hij nog nooit was geweest en zong zachtjes in zichzelf:

'Ik loop door de straten van Amsterdam.

Ik loop door de straten waar ik met mijn lief ben gegaan.

Mijn lief, die er niet meer is. O, ik weet wel waar de

vrouw is die ze nu is, ik zoek haar daar niet; ik zoek mijn lief die nog in me woont.

Als mijn zelf een edelsteen is, dan is mijn lief een schitterend facet daarvan, ingeslepen in de tijd dat we samen waren. En als we niet samen waren, naar elkaar verlangden.

Ik kan het facet niet meer goed zien. Zou er vuil opzitten? Droesem van de treurige tijd dat de liefde kwijnde?

Ik zoek in de straten van Amsterdam, waar we liepen in verwondering. We keken naar de huizen, naar de trams, naar de mensen en naar de etalages (jij vooral, je ging vaak naar binnen om te kijken en te snuiven aan geuren en kleuren). We lachten en zaten aan elkaar.

Ik loop nu weer door die straten. Alleen met mezelf.

Nee, niet alleen, je loopt naast me, houdt mijn hand vast, je kijkt lachend omhoog naar de meeuwen, de duiven, de kraaien en soms de parkieten.

Ik kom tot mezelf, starend naar de gevel, aan de overkant van de gracht, waar ooit een kind voor het raam stond en terug wuifde toen mijn lief uitbundig naar haar zwaaide. Ik glimlach. Haar stroblonde haar, in een pluim op haar hoofd gespeld, zwaaide toen mee.

Regendruppels waaien onder de paraplu. Je arm om mijn middel, het is maar een kleine pluutje.

Nu kijk ik omhoog zonder regenscherm. Het koude hemelwater blust mijn brandende ogen.'

De man bemerkte dat hij omhoog stond te staren en dat het niet de regen was die zijn wangen nat maakte. Hij veegde zijn ogen af en liep verder, kijkend naar huizen en stoepen en containers en ganzen en water en wolken waar zijn blik nog nooit op had gerust.

Rust een blik ergens op?

Er bestaan ook gejaagde blikken en wanhopige. Die zijn beslist niet rustig, bedacht hij. Mijn blik heeft geen doel, is niet op een bepaalde uitkomst gericht. Of er vanaf gericht. Mijn blik waart doelloos rond en

rust af en toe even op iets bepaalds in de omgeving. Pas bepaald als mijn blik er op heeft gerust.

Hij stond stil en sloot zijn ogen. Wat had hij gedaan? Door al dat interne gezever – pardon, monologue intérieur heet dat, corrigeerde hij zichzelf – was zijn blik onrustig geworden, om maar niets te missen. Hij opende zijn ogen en begon weer te lopen, zijn blik strak gericht op de tegels voor hem. Verstandig als er tegels uitstaken of hondendrollen lagen, maar dat was niet het geval. Alleen gevallen herfstbladeren.

Herfstbladeren.

Hij stond stil en keek omhoog naar de kruinen van de jonge bomen langs de straat, waar al die bladeren vandaan leken te komen. Nu had zijn kijken welzeker een doel: hij wilde vaststellen wat herfstbladeren waren. De soort had hij al bij de eerste blik kunnen vaststellen als plataan.

Een herfstblad is veel meer dan alleen een blad in de herfst. Het is ten eerste een boomblad. (Ook een struikblad? In principe ook wel.) Is het een blad dat bezig is van de boom los te laten? Of als het heeft losgelaten? Nee, herfstbladeren kunnen welzeker nog aan de boom zitten, waardoor die zelfs een kleurige herfsttooi krijgt.

En als ik een afgefallen blad in de winter tegenkom, is het dan nog een herfstblad?

De man liep peinzend door, voor de verandering de blik inwaarts gekeerd.

Wat was het verschil? Sterven? Dan zou een herfstblad – aan de boom, vallend of gevallen – stervende zijn en een blad in de winter een dood blad.

Tevreden met zijn exegese wandelde de man door en strooide welwillende blikken om zich heen. Zo'n beetje als een boom herfstbladeren strooit. Het is fijn als je de dingen nauwkeurig kunt benoemen.

Het kanaal, of de gracht, maakte een bocht en de wandelaar maakte de bocht mee – er was wat dat betreft weinig keus: teruggaan of doorgaan, de bocht in.

In wezen is een doelloze wandeling in een stad even gebonden aan gebaande wegen als een bedoelde wandeling, dacht de man toen hij uit de bocht kwam. De handeling en het traject ontlopen elkaar niet, alleen de intentie is anders.

Even verder kon hij via een voetgangersbrug oversteken naar de andere oever, die er interessanter uitzag, althans voor een doelloze wandelaar. Er waren alleen maar struiken en jonge bomen te zien, erachter verrezen geen gebouwen.

Midden op de brug bleef de wandelaar staan en keek om zich heen.

En als ik nou meer geïnteresseerd was in architec-

Astrid Oudheusden

tuur, zou ik dan de overkant ook interessanter hebben gevonden? vroeg hij zich af.

In de vraag zit het antwoord. Maar dan zou ik een doel hebben gehad, en dit is een zomaar wandelintje om de benen te strekken. En te buigen.

Zo'n wandelaarsbrug is wel een zegen, was de volgende gedachte. Hij stond er nog steeds midden op. Dat er af en toe fietsers gebruik maakten van het fietspad gaf aanleiding om zich te corrigeren. Het was een autoloze brug, geen brug uitsluitend voor lopende mensen. En honden natuurlijk. Maar een zegen is het. Een brug overbruggt een voor wandelaars, fietsers, scooters en auto's onbegaanbaar gebied: water. Diep water. Vaarwater.

Met een riant uitzicht, onbelemmerd door gebouwen, containers, geparkeerde auto's en fietsen, bomen en struiken... Aan de oevers wachtten die beperkingen hem op, grimmig, gnuivend, vastbesloten zijn blikken te vangen en onmiddellijk terug te kaatsen, nog voordat ze vaart hadden kunnen maken en de ruimte in hadden kunnen vliegen. Ook boven zijn hoofd werd het zicht op de wolken verstoord door een lawaaig vliegtuig dat alle aandacht naar zich trok.

Eigenlijk zou hij hier een tentje moeten kunnen opzetten, met een slaapzak en een primus om koffie en thee te maken en eieren te bakken. Of hamburgers. Een echte petroleum primus, die je voor moest verwarmen met spiritus.

De man zuchtte. Waarom werd hij hier, op dit moment, besprongen door nostalgische herinneringen? Toen deze brug werd gebouwd waren de primussen (primi?) al decennia lang uit het kampeerpakket

verdwenen, verdrongen door gasstelletjes.

Toen hij doorliep viel het kwartje: door dat doelloze geloof van hem kon hij vrij associëren. Een doel benam het zicht op al het andere dat niet-doel was. Ondoel.

Het verschil tussen doelmatig lopen en ondoelmatig lopen.

Nieuwsgierig naar wat hij te zien zou krijgen liep hij de brug af. Tot zijn verbijstering lag daar een roestig tramspoor – in één oogopslag had hij de rails en de bovenleiding tot de combinatie >tramspoor< kunnen samenvoegen. Er was ook een halte en hij ging het bordje lezen. Het bleek een museumspoor-tje te zijn dat alleen in de zomermaanden reed. Met oude tramstellen en oude trambestuurders als vrijwilliger, dacht hij erbij.

Als ik hier op de volgende tram zou moeten wachten, zou dat tentje van daarnet goed uitkomen, met een blik petroleum erbij voor de primus, bedacht hij. Het zou zelfs niet uitmaken als hij op de rails zou gaan kamperen.

Zo'n tram heeft twee doelen: het vertrekpunt dat eindpunt wordt als hij aan het andere eind is, dat dan weer vertrekpunt wordt. Heel anders dan hij: hij had wel een vertrekpunt – zijn huis – maar geen doel. Geen eindpunt. Alleen een punt op een cirkel – meer een lus – waar hij zou terugkeren en daarmee de wandeling voltooien.

Van de trambaan door een heg gescheiden liep een breed fietspad, waar fietsen en bakfietsen met onwaarschijnlijke snelheden over suïden, in beide richtingen, diverse bezeten door mensen die luidkeels praatten. Soms met een ander die dezelfde snelheid had, doch de meeste waren moederziel alleen op weg van A naar B. De zegen van een Bluetooth tandje in het oor maakte dat elkeen op elk tijdstip gedurende elke mogelijke handeling met ieder ander van zijn of haar keuze kon babbelen over God weet wat.

De wandelaar stak na omstandige assessment van het flitsende fietsverkeer over en volgde een smal voetpad, tussen fietspad en water in gelegen. Gelegd. Het was expres zo gemaakt.

Hier hoefde hij minder schichtig te zijn, al waren er tegemoetkomende en achterop komende voetgangers die zo met hun hoofd in de *cloud* liepen dat ze hem nauwelijks zagen. Hij deed dan deemoedig voor de zekerheid een stap opzij in de berm.

Het hele gebied leek wel pas opgeleverd te zijn. Keurige vlakken met water en woonboten, eilanden met elzen, sportvelden, strakke hekken, alles zag er als nieuw uit.

De man wilde van richting veranderen, wat hem noodzaakte het flitsverkeer op het fietspad nogmaals te doorkruisen. Na enige tijd waagde hij zijn kans en wist de andere kant te bereiken.

Astrid Oudheusden

De omgeving begon steeds fantastischer te worden. Langs een torenhoog hotel betrad hij opnieuw een brug over water.

Deze brug bestond uit glooiende banen op vele niveaus, gescheiden door flauw gebogen balustrades van staal dat sprekend op geverfd beton leek. Het was niet zomaar een simpele overbrugging, het was een compositie van gebogen lijnen, als stollende banen van stof of touw over het water geworpen.

Wat levert doelloos wandelen toch veel op, mijmerde de man op het toppunt van de overspanning. Een enorme, lege, bestrate vlakte kromde zich om de rondlopende metselwand van een Art Deco/Amsterdamse School stadion. Een vlakte om tienduizenden mensen de ruimte te geven en hij was de enige die de ruimte betrad.

Leeg. Een uitgestorven koepel, geaccentueerd door een door de luchten scheurend vliegtuig.

De man keek omhoog. Vlieg tuig. Nee, zo moest hij niet denken. Ze wisten daarboven niet beter. Engelen waren toch ook niet vliegend tuig?

Maar waarom wist hij dan wel beter?

Dat was een eenzaam makende gedachte.

Laat ik onderweg maar wat hamburgers kopen bij de supermarkt, dacht de man in de *middle of nowhere*. Biologische. Daar heb ik best trek in.

Terugblikken

Sarah Morton

Naar aanleiding van de revisie van haar autobiografie uit 2008 (ze was toen 21): *Afwijkend en toch zo gewoon*

Een van de verdrietigste momenten die mijn vader zich kan herinneren, was toen ik uitgenodigd was voor een feestje. Ik was tien jaar. De jarige had de hele klas uitgenodigd. Een van de weinige keren dat ik werd gevraagd voor een partijtje.

Het was niet bij hem thuis, maar in een zaal. Mijn vader en ik gingen er op de fiets heen. Toen we voor het pand stonden, liep ik al tegen een muur van geluid op. De deur ging open en een paar klasgenoten probeerden me over te halen om naar binnen te gaan. Begonnen letterlijk aan me te trekken. Ik had nog geen voet over de drempel gezet. Het volume was overdonderend. Het deed pijn aan mijn oren. Het was eerder een popconcert dan een kinderfeest.

Tijdens de klassenavonden was het volume ook stevig, maar dat was nog net leuk, zodat er voor mij ook feest was.

Mijn vader vroeg de man die de knoppen bediende of het wat zachter mocht, want het stond wel erg hard. Het mocht niet. Die man ontkende gewoon dat het hard stond! Blijkbaar was zijn gehoor al beschadigd.

Voor mijn vader was dit een van de verdrietigste momenten, vertelde hij later, omdat pijnlijk duidelijk was dat ik buiten de groep viel.

Onverrichter zake fietsen we terug naar huis. Voor mij was het een van de kostbaarste momenten, mijn vader kwam eens voor me op. Dat voelde stoer. Tijdens het tochtje naar huis voelde ik me sterk met hem verbonden. Tegelijk stonden mijn zintuigen open. Het tanende licht. De omgeving kwam puur binnen.

We gingen naar zijn huis. Mijn oom, dus zijn broer was op bezoek. Mijn vader vertelde wat er gebeurd was. Mijn oom zei iets instemmends. Hij stond achter ons. Het werd een gezellige avond. Zo was het toch nog feest.

Voor mij was een van de verdrietigste en eenzaamste momenten de keer dat ik in het taxibusje zat. Deze reed achter een gewone bus. Achter in die bus zaten vier klasgenoten. Ze lachten en stoeiden met elkaar. Een buitenstaander kon zien dat ze het goed met elkaar konden vinden. Dat ik in de klas vaak plezier had met klasgenoten, deed niks af aan het eenzame gevoel.

Doordat ik aangewezen was op speciaal vervoer, kon ik geen vriendschappen opbouwen en onderhouden. Mijn ouders hadden geen auto. We woonden te ver weg.

De vrolijke nood #11

Als je de balans verliest
bij de koorddans van het leven,
zie het als een nieuwe kans
jou door jezelf gegeven.

Ondersteboven,
op zijn kop
neem je alles anders op.
Zo beneden - zo boven,
zo boven - zo beneden,
om buiten de dualiteit te treden.

Tekst: Hans Plomp
Beeld: Masja Ottenheim

Kort verhaal 2

Gerbrand Muller

Uit zijn in 2022 te verschijnen verhalenbundel: *Oom Adriaan, Vogeltje-hertje waar was je en andere verhalen*

Alrede geweest of Tsjizjik pyzjik

De zon is onder als ik een laatste blik door de gang werp, de deur achter me dichttrek en de huissleutel in de brievenbus van de hospita laat glijden. Het heeft me veel meer inspanning gekost om mijn leeggeruimde kamer toonbaar achter te laten dan ik had verwacht, maar de gaten in de muur waar de boekenrekken stonden zijn gedicht en het is me gelukt om de kalkaanslag in de wastafel met azijn te verwijderen en twee lelijke plekken in de vloerbedekking met wasbenzine bijna onzichtbaar te maken. Mijn doctoraalbul ligt in een bankkluis, mijn boeken zijn vanmorgen door de verhuizer naar de opslag vervoerd, vannacht heb ik ze in dozen gepakt (het omslag van *All the Kings Men*, het bovenste boek in de laatste doos, zal ik nog geruime tijd voor me zien zoals je je de achterkant kan blijven herinneren van een wegwijdende trein waarin je geliefde van wie je niet kon scheiden, van je vandaan reist). Aldoor heb ik niet begrepen wat ik deed. Ik begrijp er nog steeds niets van. Tot voor kort kon ik nog steeds terug, nu is het te laat, de schepen zijn achter me verbrand. Rest me naar het station te gaan, mijn rugtas uit het bagagedepot te halen en in de trein te stappen. In deze stad heb ik niets meer te zoeken. Ik heb nergens meer iets te zoeken. Heb ik dit gewild? Ik heb er niet toe besloten. Het is besloten.

Ik loop langzaam de Kerkstraat uit. De lucht is afgekoeld en het is een beetje gaan waaien. De hemel is bedekt met wolken. Ik hoef nog niet meteen naar het station te gaan, de trein gaat pas over anderhalf uur. Ik blijf staan en staar in de richting van het Muntplein. Een tram draait van het Muntplein de Reguliersbreestraat in. Een jonge vrouw en een meisje wachten op de stoep totdat de tram voorbij is. Het meisje staat dicht tegen de vrouw aan en houdt haar hand vast, als ze kunnen oversteken stribbelt ze tegen en kijkt angstig om zich heen terwijl de vrouw

haar al met zich mee de weg op trekt. Mijn ogen richten zich op de Munttoren. De hemel erachter licht bleek op. Ik knijp mijn ogen samen: 'oud licht', het licht van de schaatsmiddag toen ik mijn want was verloren op de ijsvlakte – 'het einde van de wereld'. Ik staar omlaag naar mijn voeten en naar de straattegels waarop de voeten rusten. *Ik had het niet moeten doen*. Ik richt me op, van het ene ogenblik op het andere bevangen door schrik en verbazing. *Ik ben mijn kamer kwijt*. Het raam half open, de zon boven de rode schoorsteen aan de overkant, uit het fluitkeltje thee opschenken, met het kopje naar het raam lopen en het *krie krie* van de zwaluwen horen – dat zal nooit meer zijn.

Terwijl ik door de Reguliersbreestraat loop herhaalt de zin zich in mijn hoofd: *Ik had het niet moeten doen*. Ik bal mijn handen tot vuisten. Ik breng een vuist naar mijn mond en druk de knokkels tegen mijn tanden. *Je kan niet meer terug*.

Het lege blikkerende licht van de schaatsmiddag is weer om me heen, en daar is ook weer het gevoel van smartelijk gemis – een gevoel verbonden met het gezicht en de stem van mijn moeder. 'Ik had het niet moeten doen' is al een loze zin geworden. De zon boven de rode schoorsteen, het *krie krie* van de zwaluwen doen er niet meer toe. Het is er weer: het ziek makende verdriet dat me een heel enkele maal weer vervult. Daarmee verbonden dit gevoel: dat ik er niet wil zijn. Ik wil niet op de wereld zijn, ik wil terug naar toen de armen van mijn moeder me wiegden.

Ik sta op het Rembrandtplein op de drempel van een café en haal langzaam diep adem. 'Voorbij'. Ik prevel dit woord meermalen en zeg het tenslotte hardop. Scherper, martelender kan het verdriet dat ik voel niet worden. Het is voorbij. Er is geen terug. Maar ook dit martelende moment duurt maar even. Alles vliedt, niets is. Wie zei dat? Oom Tjits. Daar kracht uit putten. Waarom? *Omdat er geen andere weg is. Je bent geen kind meer*.

Ik laat mijn ogen door de caféruimte gaan. Het ruikt naar koffie en bier; ik adem de geur diep in. Ik luis-ter intens naar het lawaai van stemmen dat de swin-gende muziek uit de luidsprekers bijna overstemt. Een man zit bij de bar een krant te lezen. Hij houdt de krant half omhoog, waardoor het lamplicht van-achter de bar er deels doorheen schijnt. Jongens die zich een weg tussen de mensen banen lopen vlak langs hem heen, zodat hij de krant even tegen zijn lichaam moet houden. Mijn ogen gaan van tafereel naar tafereel: een kelner balanceert een metalen blad met bierglazen boven zijn hoofd. Een vrouw legt lachend haar hand op de schouder van een oude man met wit haar terwijl ze haar mond vlakbij zijn oor brengt. Op een televisietoestel achter de bar ligt een poes te slapen.

Ik ga naar binnen. Ik ben ziek van verdriet. Kon ik maar huilen. En toch gaat het al beter. Ja, het gaat toch al beter... als ik dat nu maar denk... En hoe was het ook alweer... De enige permanentie is de beweging. 'Leerstuk' van oom Tjits. Er is geen te-rug. Niets blijft. Het enige wat is, is de beweging... Ik schuif langs de man met de krant en ga vlak naast hem aan de bar staan.

Het eerste glas sla ik snel achterover, het tweede drink ik met langzame teugen. Jenever is 'heilzaam voor alles'. Een ander leerstuk van oom Tjits. Wat hij ook zei: 'wij kunnen elkaar de hand drukken.' Wanneer hij en ik iets gemeen bleken te hebben, of als we allebei 'in hetzelfde schuitje zaten' (beiden astmalijder, beiden vervuld van een heilige afkeer van uniformpetten). Laat oom Tjits niet doodgaan voordat ik tenminste nog een keer bij hem ben ge-weest. Wilde hem nog vragen stellen over het In-disch kamp. Sprak daar nooit over. Woorden van oom Tjits: fiducia, appreciëren, coïncidentie. 'Daar heb ik geen fiducia in' of 'dat kan ik niet appreciëren' lag me vroeger in de mond bestorven als ik bij hem gelogerd had. Hij geloofde dat op bepaalde momenten in je leven 'alles op zijn plaats valt'. Op zulke ogenblikken zag je iets van de 'grote samen-hang' tussen alles. Want niets in het leven gebeurde toevallig, maar je moest niet proberen de onzicht-bare oorzaken te achterhalen, want dat was onmo-gelijk.

Terwijl ik langs de Reguliersgracht loop beginnen de bomen ruisend te bewegen. Ik voel druppels in mijn gezicht. Ik kijk omhoog naar de bewegende takken. Het helpt om aan oom Tjits te denken. Op je vierentwintigste ernaar verlangen om weer door

je moeder gewiegd te worden: *dat heeft niemand*. Maar ik voel me beter, o zelfs veel beter.

Ik houd mijn hand op in de hoop nog meer regen-druppels te voelen. Laat het maar gaan waaien, stor-men, onweren. Maar er vallen geen druppels meer.

Ik sta voor een smal huis, overeind gehouden door schuin tegen de gevel geplaatste ijzeren staanders en opzij van de vervelozige kozijnen aangebrachte houten steunbalken. De bovenste ramen zijn ver-licht. Bart is thuis. Dan kan ik nog een keer 'Tsjizjik, pyzjik, gde ty byl' tegen hem zeggen. Al was het maar omdat ik ook naar het noorden hoop te gaan en dan naar Sint Petersburg wil.

Tsjizjik-pyzjik memorial Sint Petersburg

De deur springt open nadat ik heb aangebeld. Ik be-klim de trappen naar Barts kamer. Er klinken stem-men. De kamerdeur staat open, binnen branden kaarsen. Op stoelen en op kussens op de vloer zitten mensen. Ach! Daar heb ik niet aan gedacht: het zon-dagsdispuut!

Ik blijf in de deuropening staan en tuur naar bin-nen. Bart zit niet ver van de deur met zijn rug naar me toe. Ik laat mijn ogen rusten op zijn achterhoofd, zijn brede schouders in de geblokte trui – vertrouwd hoofd, vertrouwde schouders.

Iemand voert het woord. Het duurt even voordat ik ontdek waar hij zit: in een hoek, met zijn gezicht half naar me toegekeerd. Hij praat rustig, zonder één keer zijn stem te verheffen. Zijn stem klinkt zo zacht dat ik me moet inspannen om de woorden op te vangen. Het is de kalme, monotone manier van praten eerder dan de woorden die mijn aandacht gevangen houdt.

'Daarom zeg ik werktuig. Dat is duidelijker dan wanneer je zegt dat de mens niets te vertellen heeft.

Je mag van mij ook zeggen: God. Alleen, als je zegt "God", dan beweer je in feite niets, terwijl als je zegt, de mens is een werktuig, dan geef je iets aan, dan maak je iets duidelijk.'

Een andere man zegt, even kalm, zonder stemverheffing: 'Jij vindt dat je mag zeggen "God". Ik vind dat je dat niet mag zeggen als je niet gelooft.'

'Je kan over dit soort dingen alleen spreken in metaforen. Dat is wat ik doe. Als ik zeg "God", dan gebruik ik een metafoor. Of als ik zeg "werktuig".'

'De Bijbel zit ook vol metaforen. Maar dat is allemaal, wat zal ik zeggen... de Bijbel geeft toch zoiets als een verschiet... de verlossing, de kracht van het goede, de overwinning over de boze.'

'En je wil zogenaamd niet overtuigen,' zegt iemand anders, 'maar dat doe je toch, ik bedoel, je probeert het. Want je praat tegen ons, je wil ons laten geloven dat de mens een werktuig is.'

'Noem het anders een kwestie van oorzaak en gevolg. Eerst was er het een, daaruit volgde het ander. Enzovoort enzovoort, al gauw kom je bij de processen die het menselijk verstand te boven gaan.'

Ze zwijgen. Een gordijn bolt naar binnen, de kaarsen flakkeren. Als ik Barts aandacht wil trekken dan is dit het moment. Ik doe een stap naar voren, de planken vloer kraakt onder mijn voet.

'Maar... je geeft toe dat we met verstand begiftigd zijn. Dat verstand dient ergens voor, dat zou je kunnen zien als een instrument. Door onze hersens kunnen we dingen doen die een boom of een plant niet kan doen.'

'Verstand, dan zeg ik ja. Ziel, dan zeg ik nee. Tenzij je het weer bedoelt als metafoor.'

'Hoor je niet hoe banaal het klinkt wat je zegt?'

'Banaal, je zit op de rand, je balanceert tussen diepzinnigheid en banaliteit. Het zou best kunnen...' Een stem onderbreekt hem. 'Wacht. Met jullie goedvinden kom ik weer even tussenbeide.' Er klinkt het geluid van een lucifer die wordt aangestoken, gevolgd door de puffende geluidjes van iemand die zijn pijp beproeft. 'Als we eens teruggingen naar de tweesprong van Arie. De man die de weg naar het oosten of naar het westen neemt, kiest die? Doet iemand iets omdat hij het kan, of omdat hij niet anders kan?'

'Als ik onze gastspreker begrijp kan ik met mijn handen over elkaar gaan zitten, want alles ligt al vast. De geschiedenis is gedetermineerd.'

'Jij zal in genen dele met je handen over elkaar blijven zitten. Want dat is ook bepaald, dat je dat niet zal doen, bedoel ik. Of eventueel wel, maar dan had je het allang gedaan.'

Er valt opnieuw een stilte. Ik wacht korte tijd en doe dan nog een stap naar voren.

'Wij zijn werktuigen en de geschiedenis ligt vast,' zegt de man met de pijp – ik zie hem nu zitten, met een ringbaardje en in een donkerblauwe schippers-trui. 'Wat je dan overhoudt is een tautologie. De dingen die gebeuren gebeuren, de dingen die niet gebeuren gebeuren niet. Dan zeg ik liever de Prediker na "hetgeen geweest is, dat is nu, en wat wezen zal, dat is alrede geweest."'

Tijdens de hierop opnieuw volgende stilte doe ik nog een stap in Barts richting en raak zijn schouder aan. 'Tsjizjik, pyzjik!' fluister ik. Met een verrast gezicht draait hij zich om. Ik lach en wijs op mijn horloge, naar de deur en op mezelf. 'Na Fontanke vodkoe pil!' zegt hij. We drukken elkaar de hand.

Ik daal de trappen af en sla de deur achter me dicht. In de verte nadert een tram. Haal ik mijn trein nog? Als ik die tram haal.

Ik stap in de tram. Terwijl de tram vaart meerdert val ik op een bank neer. De tram is zowat leeg. Op de Fontanka een wodkaatje drinken. Dat ga ik doen. En Bart dan een kaartje sturen met het versje erop. Dat ligt vast. Lag al vast. Omdat het gedetermineerd is? Gedetermineerd is en dus altijd weer zal gebeuren, nooit eens niet meer zal gebeuren? Zo zal ik altijd weer in deze tram zitten. Mijn kamer leegruimen. Smart voelen en er weer naar verlangen door mijn moeder gewiegd te worden. Bart het begin van ons rijmpje toefluisteren. Ik leg mijn voorhoofd tegen de ruit. De tram dreunt en trilt. Ik klem mijn tanden op elkaar. Niet bang zijn. Ik zal niet bang zijn. Ik ben nooit bang geweest. Oom Tjits. Zal hem nog schrijven. Niet mee wachten, straks is hij er niet meer. Zal ik doen. Het eerste kaartje dat ik schrijf is aan hem.

'Tsjizjik-pyzjik...': versje van de studenten van de Keizerlijke School voor Rechtsgeleerdheid in Sint-Petersburg om met de pas aangekomen eerstejaars de spot te drijven:

Чижик-пыжик где ты был?	Tsjizjik-pyzjik, gde ty byl?
На Фонтанке водку пил.	Na Fontanke vodkoe pil.
Выпил рюмку, Выпил две,	Vypil rjoemkoe, vypil dve,
Закружилось в голове.	Zakroezjilos v golove.

Vogeltje-hertje, waar was je? *чижик: sijsje
Op de Fontanka wodka gedronken. пыжик: jong hert
Een, twee glazen gedronken,
Mijn hoofd tolde.

Gedichten 2

Sjaak Vrugt

Vaderliefde is een gek gegeven
niet eerder wist je
dat je zoveel van 'm hield
tot hij dementeerde
of verweerde
of ten slot
het leven liet.

Vaderliefde is een gek gegeven
je hebt hem zoveel pijn gedaan
bent domweg je eigen gang gegaan
zoals hij nooit had willen zien

al was hij misschien
jaloers op je bravoure
je kon het nooit eens beter doen.

Nu is hij oud
en glad versleten
is hij bij lange na
bijna tenminste
veel vergeten
je hebt het altijd
al geweten

je oude vader verdient
een zoen van moeder
je dient je ouders te vergeven
hun 'n leunschouder te geven
Vaderliefde blijft
een gek gegeven
juist als z'n leven
blijkt opgeheven

Astrid Oudheusden, Familie

Gedichten 3

Valal: Meditatie

'Rise and fall', zegt David.

Hij geeft 'n slag tegen een Tibetaanse klankschaal ten teken van het begin.

Met de adem til ik de borstkas op en laat hem weer vallen, 'Rise and fall'.

Het hoofd boven m'n bekken,

soms glijdt m'n torso over de rand van m'n pelvis,

alsof er een rivier over een steen naar beneden stroomt.

Ik krijg de sensatie dat ik m'n balans verlies.

Gedesoriënteerd richt ik me op de adem en kom tot rust.

De mensen in onze cirkel zijn stil.

Iemand kucht alsof het innerlijk kind het benauwd heeft

en 'de oude' daar ruimte voor geeft.

Moeder natuur glimlacht, 'n zomerbriesje streelt onze lichamen,

een auto rijdt bijna geluidloos over het verharde pad vlak achter ons,

volgens Osho moet je kunnen mediteren met een cirkelzaag naast je,

zonder met je ogen te knippen.

Er zijn schaduwferen met spanning waar ik van weg adem.

De wind fluistert geheimen door de blaadjes in de toppen van populieren,

de ribbenkast verrijst en daalt weer naar beneden.

Mensen gaan over in individuen, die aspecten van zichzelf delen,

terwijl ze zelf aspecten van de Ene zijn.

Voor m'n geestesoog verschijnt een wateroppervlak,

er zijn bewegingen die me bedreigen,

wat zwemt daar onder de dekking van de blauwgrijze vloeistof.

Terug naar de adem,

David geeft 'n slag tegen de klankschaal.

Met langzame bewegingen wek ik m'n slapende benen,

kneed m'n tintelende voeten, en keer terug.

Astrid Oudheusden, De Groene Woestijn

Kort verhaal 3

Sasha Tieman

Alles klopt niet meer

Dus het is echt zo. Zijn hart bonst en hij ziet ook dat zijn handen een beetje trillen. Tijdens het lopen houdt hij het kopje met moeite in balans op het schoteltje. Er gutst wat koffie over de rand, precies over zijn koekje. Ook dat nog. Als hij bij de deur van het archiefcafé is gekomen vraagt hij zich af hoe hij die open krijgt zonder nog meer te morsen, het is een zware deur en hij heeft geen hand vrij - met de ene houdt hij het schoteltje vast, met de andere het kopje. Er komen twee collega's vanaf de andere kant door de deur. Ze kijken verbaasd naar hem terwijl één van hen de deur voor hem open houdt.

'Hé Alfons, waar ga jij heen? Drink je geen koffie met ons?'

'Dat mag niet,' mompelt hij. 'Ik heb geen code.'

'Geen code? O, geen QR-code! Waarom niet dan?' De twee mannen kijken even snel naar elkaar, dan weer naar hem, met opgetrokken wenkbrauwen, dat betekent verbaasd.

'Nou, ja. Ik ben niet gevaccineerd. Dan krijg je geen code en zonder code mag je wel koffie halen in het café, maar niet gaan zitten want het is een openbare ruimte waar ook bezoekers komen.' Hij draait zich om en loopt weg om een verder gesprek te ontlopen. Zijn hoofd tolt. Waar moet hij nu koffie drinken? Hij kijkt om zich heen. De WC... nee. Daar stinkt het naar toiletverfrisser. De trap naar boven, naar zijn werkplek? Tegen de tijd dat hij daar aankomt is zijn koffie koud. De balie! Daar staat altijd een stoel naast, voor bezoekers die slecht ter been zijn, en even willen uitrusten, of een praatje maken met de baliemedewerker.

Sophie werkt vandaag achter de balie. Zij is aardig. Hij gaat op de stoel naast de balie zitten. Sophie kijkt naar hem en dan naar zijn koffiekopje.

'Heb je voor mij geen koffie meegenomen? Ook niet erg aardig van je!'

Hij voelt zijn hoofd een beetje warm worden. Daar heeft hij niet aan gedacht, dat is natuurlijk onbeleefd. Maar dan had hij twee kopjes koffie moeten meenemen, dat was hem nooit gelukt, bovendien weet hij niet wat ze in haar koffie heeft, ze drinkt nooit koffie met hen samen omdat ze ach-

ter de balie moet blijven. Hij kan het haar vragen, en nu koffie voor haar gaan halen, maar dan wordt zijn eigen koffie koud.

'Eh - als je ook koffie wilt... ik kan het zo wel even halen... maar dan, eh...'

Sophie glimlacht.

'Grapje! Echt, Alfons. Je wéét toch dat je mij niet serieus moet nemen. Ik drink geneens koffie, altijd thee. Maar waarom zit je niet bij de anderen? O, ik weet het al!' Haar ogen worden rond.

'Geen QR. Vanaf vandaag is het verplicht, hè. Jee-tje wat balen voor je.'

Hij roert in zijn koffie en neemt een slok. Het is lauw. Hij houdt niet van koffie die lauw is. Hij pakt zijn koekje, de helft is slap geworden en blijft achter op het schoteltje als bruine drab. De andere helft eet hij op onder de meelevende blik van Sophie.

'Nou, dan kom je toch gewoon hier zitten, gezellig voor mij. Ik...'

De deur gaat open. Zijn leidinggevende komt binnen. Ze schudt haar paraplu uit en doet die in de paraplubak. Dan draait ze zich om en kijkt naar hem, haar ene wenkbrauw is hoger dan de andere, dat betekent meestal afkeuring.

Vervolgens verplaatst ze haar blik naar Sophie, die terugkijkt op een manier die misschien vragend is, of misschien een beetje geschrokken. Tenslotte kijkt ze weer naar hem.

'Drink je hier je koffie vandaag?' vraagt ze. Een vreemde vraag, want ze kan zelf zien dat hij dat doet.

'Ja,' antwoordt hij.

'Waarom?'

'Ik mag niet gaan zitten in het archiefcafé omdat ik geen QR-code heb en daar ook bezoekers komen. Ik mag er wel koffie kopen maar niet daar opdrinken. Dat is de nieuwe maatregel. Ik houd niet van staand koffie drinken en hier staat altijd een stoel, dus daarom ben ik maar hier gaan zitten.'

Hij neemt snel nog een slok, hij voelt al dat dit niet de goede kant op gaat.

Carla schudt haar hoofd en zegt:

'Nee. Dit is geen goed idee.' Ze wendt zich tot Sophie en gaat verder:

'Dit is niet klantvriendelijk. Het is geen prettig gezicht voor de mensen die binnenkomen als hier

iemand koffie zit te drinken. Dat lijkt me evident.' Haar blik richt zich opnieuw op hem.

'Blijf nu maar zitten, maar voor morgen moeten we iets anders bedenken. Dit gaat zo niet. Kun je niet op je werkplek koffie drinken?'

'Dan is mijn koffie koud als ik daar aankom. Het was nu al erg lauw geworden.' Hij drinkt zijn laatste slok op en blijft in zijn kopje kijken. Hij wil Carla nooit aankijken, hij vindt haar ogen te blauw en ze heeft twee streepjes getekend op de plekken van haar wenkbrauwen, wat heel raar staat. Hij kan zijn ogen daar moeilijk vanaf houden, tegelijk wil hij er niet naar kijken.

'Ik vind het ook niet leuk om op mijn werkplek koffie te drinken,' mompelt hij. 'Daar zit ik al de hele ochtend.'

'Dat begrijp ik.' Carla klinkt nu iets vriendelijker. 'Het is ook een vervelende situatie. Ik ga het even overleggen en dan bespreken we het later, goed?' Ze wacht niet op antwoord maar loopt langs hem naar het trappenhuis. Hij hoort haar hakken steeds verder weg op de trap.

Sophie fronst. Dat betekent verwarring, of irritatie, of allebei.

'Wat een gedoe.'

Hij staat op, zijn koffie is op dus er is geen reden om hier nog langer te zitten. En het is blijkbaar geen prettig gezicht voor de mensen die binnenkomen.

'Jammer,' zegt Sophie. 'Ik vond het wel gezellig.'

'Ja,' zegt hij. Hij gaat zijn lege kopje terugbrengen naar het archiefcafé. Daar zitten zijn collega's rond de tafel. Ze draaien hun hoofden om naar hem te kijken. Sommigen met nieuwsgierigheid in hun gezicht, anderen met medelijden. Hij draait zijn gezicht de andere kant op, hij vindt het niet prettig dat ze allemaal tegelijk naar hem kijken.

Hij gaat terug naar zijn werkplek.

'Natuurlijk is het zielig,' zegt ze. Ze hoort dat haar stem geïrriteerd klinkt. Ze heeft hier ook geen zin in, ze is hier niet goed in, het hoort bij haar taken maar Alfons, daar kan ze niet zo veel mee. Binnenkort hebben ze weer de ontwikkelingsgesprekken, tegen die van hem ziet ze nu al op. Twee uur moet het duren, belachelijk, een vragenformulier gebaseerd op de vier elementen, en met allemaal vragen over interessegebieden en kernkwaliteiten, terwijl hij gewoon wil blijven doen wat hij al vijftwintig jaar doet.

'Maar het is zijn eigen keuze, hij wist dat dit eraan zat te komen. Iedereen maakt zijn eigen afwe-

ging en dit is die van hem. Wat doen we eraan?' Ze kijkt Frits aan.

Die heeft zijn handen op zijn buik gelegd. Die buik heeft ze zien groeien in de tien jaar dat ze hier werkt. Bijna elf inmiddels. Tijd voor iets anders, maar ja.

'We kunnen nu eenmaal geen uitzondering maken,' zegt ze. 'Toch?'

Hij schudt zijn hoofd.

'Nee, dat kunnen we niet. We zijn een overheidsinstelling. We volgen gewoon de regels. Als we dat niet doen en er gaat iemand klagen, dan zijn wij de klos. Eerst jij - dan ik, uiteindelijk. Maar we moeten er wel iets aan doen. Alfons werkt hier al zo lang...'

'Vijftwintig jaar. Waarvan tweeëntwintig in dienst, daarvóór als banenpooler. Dus over drie jaar is z'n zilveren jubileum. Hopelijk is tegen die tijd dit gedoe voorbij...' ze zucht hartgrondig.

'Maar wat moet ik ermee?'

'Je kan 'm niet in z'n eentje laten koffiedrinken. Je hebt gelijk dat -ie niet bij de ingang moet zitten, dat ziet er niet uit. Bezoekers gaan ook vragen stellen, waarom zit die man daar? Nee. Maar misschien in het opslag-kamertje? We kunnen er twee stoelen neerzetten. Of drie. Misschien kunnen de collega's daar om de beurt met Alfons pauze houden?'

Ze laat zich achterover in haar stoel zakken. 'Ik kan het ze vragen...'

'Een beroep op hun medemenselijkheid. Solidariteit...' Hij knikt haar bemoedigend toe.

Vijftwintig jaar werkt hij hier al. Bijna het langst van iedereen, op Herman na. Maar die werkt nu nog maar halve dagen. Hij hele, vijf dagen per week. Gelukkig nu weer 's middags in de studiezaal. Tijdens de lockdown, toen hij de enige was die hier werkte omdat hij thuis geen computer heeft, zag hij de hele dag vrijwel niemand. Alleen de baliemedewerker, verder geen collega's, geen bezoekers. Hij was blij toen iedereen weer kwam werken. In de studiezaal zijn ze altijd met z'n tweeën. Als je loopt moet je een mondkapje op, maar niet als je op je plek zit. Wel gek - in de studiezaal zijn ook bezoekers, maar daar hoeft hij geen QR-code te hebben. Als hij mensen in het archiefcafé kan besmetten kan dat toch ook in de studiezaal? Het is allemaal niet logisch, die maatregelen.

Hij houdt ervan als alles klopt. Daarom houdt hij ook van het werk in het archief. Je kunt hier dingen opbergen op de juiste plek, waar het hoort. Dan is het opgeruimd, en als je het nodig hebt weet je het te vinden. Er zit een logisch systeem in de manier waarop ze alles doen.

Maar als iemand hem nu zou vragen waarom hij wel in de studiezaal mag maar niet in het café, kan hij het niet logisch verklaren. Het lijkt wel of alles niet meer klopt zoals vroeger.

Hij drinkt zijn laatste slok koffie en staat op. Sinds hij in het opslagkamertje koffie moet drinken, neemt hij maar één kopje, in plaats van twee zoals vroeger.

De deur, die op een kier stond, gaat verder open. Carla komt binnen met twee kopjes koffie op een dienblad. Ze glimlacht tegen hem. De streepjes van haar wenkbrauwen gaan de hoogte in.

'Ik kom even gezellig bij je koffie drinken. Ik heb voor jou ook een kopje meegenomen. Met melk en suiker, toch? Ik heb het nagevraagd aan de collega's - die wisten precies hoe jij je koffie drinkt.'

Ze reikt hem het kopje aan; hij pakt het met zijn linkerhand omdat hij zijn lege kopje vast heeft met zijn rechter.

'Eh...ja. Ik had mijn koffie eigenlijk net op.'

'Maar je lust toch nog wel een bakje?' Het woord 'bakje' klinkt net alsof ze dat voor het eerst in haar leven uitspreekt. Ze gaat zitten op de stoel waarvan hij zojuist is opgestaan. Er is geen tafeltje dus ze houdt haar schoteltje met haar kopje op haar schoot. Hij begrijpt dat er niets anders op zit dan zelf ook weer te gaan zitten, op de andere stoel.

Carla is speciaal voor hem hierheen gekomen en heeft koffie voor hem meegenomen. Het zou onbeleefd zijn om te zeggen dat hij niet nog een kopje koffie wil. Bovendien wil hij best nog een kopje koffie drinken, alleen niet samen met haar. Hij zet zijn lege kopje naast zijn stoel op de grond. En morst daarbij wat uit zijn volle kopje, gelukkig alleen op het schoteltje, niet op zijn broek. Er ligt geen koekje op het schoteltje, wat ook beter is, anders was dat nu doorweekt geweest. Hij roert in zijn kopje en neemt een slok. Het is niet zoet genoeg.

Carla drinkt haar koffie zwart. Haar gezicht vertrekt een beetje bij elk klein slokje dat ze neemt, alsof ze de koffie niet echt lekker vindt. Ze draait zich naar hem toe.

'Hoe is het met je? Ben je blij dat we weer helemaal open zijn?'

'Jawel. Het is goed dat we weer mensen kunnen ontvangen in de studiezaal. En in het café. Alleen jammer dat ik daar dus niet meer mag zitten.'

'Ja, dat is jammer. Maar je hebt hier ook een fijn plekje, toch? Wie weet willen de collega's hier ook af en toe bij je komen zitten. Het heeft ook wel wat, toch? Even een rustig gesprekje onder elkaar, quality time.' Ze glimlacht opnieuw naar hem. Hij kijkt naar haar wenkbrauwstreepjes en dan naar zijn horloge. Hoe lang zou ze gewoonlijk koffie drinken?

Gedichten 4

Sjaak Vrugt

1.

Hij die
 Zij die
 Mij
 wier
 hart
 jij stal
 Jij
 zeepaardje
 dat
 in mijn waterval
 klatert
 langs mijn warm
 spinnend web.

2.

Harold,
 hoor je me ?
 Lache, man;
 ik doolde vanmiddag
 door het pand van oma...
 op de grens van jouw en ons domein;
 voelde me veilig;
 zuchtte slechts tegen de deur
 en stond binnen;
 Ansi keek gniffelend - als jij -
 over m'n schouder mee.
 Ik plukte her en der
 souvenirs.
 Bedachtzaam;
 me behoedend voor
 doorzakkende vloeren.
 Ik nam 'n Gouwe Geit'
 op mijn smalle schouders
 en bracht wat souvenirs mee.
 Naar overzij.
 En voelde me gerechtigd,
 thuis.
 Bij ons.
 In onwaarschijnlijk
 fijn gemoed.

Astrid Oudheusden

Kort verhaal 4

Hendrik Voogd

De afgrond

Ik bevind mij in de grote zaal van ons instituut, waar ik zojuist een maquette heb voltooid van een natuurgebied. 'Aan de oever van een riviertje', zou het kunnen heten. Met struiken aan beide kanten, een woonboot op het water en verder veel bos. Een heel werk!

Ik heb de gordijnen half dichtgetrokken en het licht uitgedaan zodat het avond wordt op de maquette. De mensen in de boot hebben net gegeten, stel je je zo voor, en gaan nu de wal op voor een ommetje. Het land is niet helemaal vlak, de weg gaat met flauwe bocht omhoog en verdwijnt dan in de bossen, zoals het in werkelijkheid kan zijn. Ze lopen in twee groepjes. Voorop twee mannen en de kinderen van één van de twee. Een meter of twintig daarachter een vrouw. Zij roept de kinderen: drie blonde meisjes van nog geen tien jaar. De twee mannen lopen druk pratend verder.

Ik voel mij een beetje als een god, die een wereld heeft geschapen en net als mijn Grote Voorbeeld vraag ik mij af of ik de gebeurtenissen op deze wereld in de hand moet houden of laten gebeuren! Maar waar was ik ook weer? O ja, bij het gezin van de woonboot...

Na het eten maken ze een ommetje omdat het nog aangenaam is buiten. De vader heeft een vriend op bezoek, de kinderen lopen achter deze man aan want hun vader en moeder kennen ze al.

Het gezelschap bereikt het bos. Er zijn daar meerdere weggetjes zoals dat nu eenmaal is in een bos. Mijn maquette is natuurgetrouw. De schaal is 1 op 100, de mensen 1,5 tot bijna 2 centimeter lang. Het bos beslaat meer dan de helft van de oppervlakte en met al die kronkelweggetjes kun je er gemakkelijk verdwalen. Het riviertje stroomt echt, door middel van een elektrisch pompje en slangetjes, die verbonden zijn met een bak water onder de tafels. De toeschouwers zien niets van deze hulpmiddelen. Ik heb ze verborgen achter gordijntjes... Maar goed, verder nu want het publiek is onderhand ook binnen en begeeft zich direct naar de maquette.

De familie is op een open plek in het bos aangekomen. De vriend zit op een afgezaagde boomstam; de vader praat tegen hem, buigt zich af en toe naar voren. Dicht daarbij doen moeder en de drie kinderen een spelletje, laten we zeggen boompje verwisselen of verstoppertje. Ja, dat laatste! Veel spannender omdat het bos abrupt ophoudt aan de rand van de tafel. De familie heeft dat ook door. Luister maar! Ze hebben het over de afgrond.

'Uitkijken!' waarschuwt vader. Johanna, de oudste knikt werktuiglijk. Zij weet dat de tweeling zich altijd afzondert. Zodra moeder begint met aftellen, lopen die twee dan ook hard weg. Johanna hoort ze praten, gaat ze achterna maar al gauw hoort zij hun stemmen niet meer. De grond voelt zacht aan, veert helemaal door.

Vóór de maquette heb ik een reling laten installeren, een stevig hekwerk, om de bezoekers er van af te houden iets aan te raken. Er staat daar een aantal mensen te turen naar de familie. Door de gespannen gezichten vermoed ik dat er iets mis is gegaan. Dat wil ik zien en doe daarom het gordijn weer half open (het wolkendek breekt). Het blijkt dat de tweeling al snel is gevonden, maar Johanna blijft spoorloos.

Eerst lopen de vijf vertwijfeld in het rond, almaar roepend: 'Johanna! Hoe-oei! We gaan naar huis!' Maar in tegenstelling tot wat ze roepen gaan zij steeds verder van huis. Wij zien dat ze de rand van de maquette naderen, precies bij een hoek van de tafel, waar ik het bos tot boven de afgrond heb laten doorlopen.

Het gaat voorlopig zoals ik het mij had voorgesteld. Evenals de Grote Hij wil ik mijn naam verheerlijkt hebben. Het wereldje aan de overkant is toch niet niks! En ook ik heb enige moeilijkheden ingebouwd: de afgrond natuurlijk, maar vooral het 'karakter' van de figuurtjes, iets dat neerkomt op een ingewikkeld samenstel van chipjes.

Maar stil, ze zijn al weer te horen, de moeder in dit geval.

'Daar is Johanna!' roept ze.

Ongeveer een meter van de rand, hangt het meisje met haar nylon capuchon (sterk spul is dat) aan een struik.

‘Niet bewegen, Johanna!’ roept vader, die haar nu ook ziet spartelen. Het verwonderlijke is dat niemand hoeft na te denken hoe te handelen. De vriend ligt al op zijn buik, moeder zit bovenop hem, de twee meisjes ieder op een been. Vader strekt zich uit vóór de vriend, die hem bij de enkels vastgrijpt. Dan schuiven ze naar voren...

Aan de overkant houd ik mijn adem in; naast mij is een lange magere man komen staan en ik hoor nog meer mensen hier naartoe komen. Eindelijk zal ik dan eens de aandacht krijgen. Maquettebouwers worden in onze maatschappij als knutselaars gezien, ze maken wel aardige dingetjes, mooie verkleiningen maar dat is ook alles. Zo vergaat het mijn Grote Voorbeeld geregeld.

‘Mooi hoor die natuur, maar ik ben blij dat wij weer thuis zijn’, krijgt Hij dan te horen van vakantiegangers...

Maar ik dwaal alweer af. Er staan nu zeker veertig mensen te turen naar de familie, die als een slang over de grond schuift. Vader komt met zijn hoofd over de rand en al gauw hangt zijn hele bovenlichaam naar beneden. Hij slingert een beetje, zijn handen grijpen naar de struik. Nee, vader kan er nog niet bij.

Een kleine dikke vrouw wringt zich naar voren en gaat brutaalweg voor mij staan. Veel ruimte is er niet. Je kunt zowat geen adem halen.

‘Ze gaan het redden!’ zegt het mens voor me.

Deze afloop had ik niet zien aankomen. Als vader zijn Johanna te pakken krijgt en naar boven trekt, dan is dat een extra gewicht voor het hele stel. Vader zal als eerste gaan schuiven, de vriend laat vanzelfsprekend niet los. Het wordt te zwaar. Beiden zullen dat te laat merken, had ik gedacht, maar ik heb mij dus vergist.

Gelukkig komt Wouters net binnen, van een andere afdeling. Ik roep hem, hij ziet mij niet meteen in het gedrang.

‘Wouters!’ schreeuw ik uit alle macht. ‘Raam open!’

Hij knikt, loopt naar het raam aan de zijkant van de zaal. Omdat de deur naar de gang openstaat tocht het meteen behoorlijk. Een flinke wind waait er nu door de ‘kloof’ tussen de toeschouwers en de familie aan de overkant. En terwijl Wouters de schakelaar probeert van de tl-verlichting (hij kan nergens vanaf blijven) bliksemt het ook. Dat be-

moeilijkt de reddingsoperatie. Goed gezien van mij en – daar gaat het om – des te spannender voor de toeschouwers. Dit zullen zij niet gauw vergeten!

Wat voor de familie aan de rand van de kloof een flinke wind is, is voor ons dus tocht. Dat is vooral zo voor de mensen die vooraan staan. Mij hindert dat niet en ook niet dat ik word opgeduwd. Ik zie nu de miniatuurstruikjes aan onze kant van de afgrond en, verder naar onderen, een uitstekende boom. Het zijn allemaal echte plantjes, Japanse. Helemaal in de diepte stroomt het riviertje. Alles op schaal.

De zes aan de overkant hebben op die manier de juiste grootte voor de toeschouwers. Het hele stel schuift nog een stukje naar de rand van de kloof, vader krijgt zijn Johanna te pakken. De vriend, die hem tot dan toe nog maar net kon houden, krijgt een extra gewicht te verwerken. Hij spant zijn armen...

Ik knik omdat ik heb berekend hoe het verdergaat. Maar... wacht even... Dat kan helemaal niet...

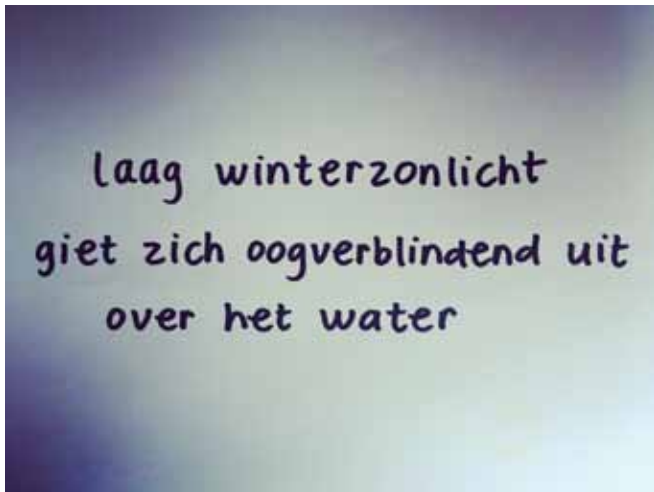
‘Ze hebben het gehaald!’ hoor je van alle kanten en iedereen dringt nu op. De vrouw voor me zet zich schrap, bolt haar kont naar achteren. Dit helpt niet: zij wordt, evenals de mensen naast haar, onverbiddelijk over de rand geduwd, dwars door het hek. Ook mijn rij moet er aan geloven. Het is glibberig daar (vanmorgen nog gesproeid). Ik span mij in om te zien wat er precies gebeurt, tot ik een schoen tegen mijn hoofd krijg. Het laatste wat ik opvang is geschreeuw van de overkant, waar de familie is.

Meer gedichten

Peter Wiesenecker

HOLLANDS

Een blauw vlak,
daaronder een groen vlak,
daaronder een strook grijs:
aap noot mies.
Dan lucht,
weide
en sloot.

Haikusbibi

DRONKEN COURTISANE

Het zal zijn
dat ze dronken op de vloer ligt,
haar kimono besmeurd, de fles nog
in de hand. Haar ogen dicht.
Het raam is stuk,
een verwaaide krant vliegt langs
het venster.
Zij slaapt en hoort de kraaien niet
op het dak aan de overkant.
Niet de eksters.
Niet de spreeuwen.
Ze is op een plek die niemand kent,
die ze zelf al is vergeten. De dag sluipt
naar de avond en die glijdt weg
naar het diep van de nacht.
Zo zinkt een roeiboot. Hulpeloos
spartelen roeiers in het donker
zuigend water.

BLOESEMREGEN

Elke dode
die we kennen een afgevallen
bloesemblad, zo werd afgelopen jaar
één bloesemregen.

Interview 2

Sasha Tieman praat met Gerbrand Muller over De Litanie *(zie hierna)*

1. In deze (onze) wereld gekomen beschrijft de schrijver hoe ze 'staan te kijken': hoe de mensen hier 'alles netjes gescheiden houden', in vakjes in hun hoofd, alsof alles zwart-wit zou zijn. Daar spreekt voor mij uit dat hij, vreemdeling, zich ontheemd voelt bij deze manier van zien en zijn. Onbegrepen in wat hij heeft meegemaakt.

Hoe is het om je te verplaatsen in deze schrijver?

Al schrijvend val ik vanzelf samen met degene die hier aan het woord is. Ik hoef daar geen moeite voor te doen. De reeks strofen waarmee de Litanie begint zijn me overigens op een gegeven moment vanzelf ingevallen. Hoe dat kon, is me achteraf een raadsel. Want ik schrijf nooit gedichten en ik weet trouwens niet eens of deze strofen wel poëzie genoemd mogen worden. Hoe dan ook, er is in deze regels onmiskenbaar een vreemdeling aan het woord die met enige verwondering de samenleving beziet waar hij kennelijk een heenkomen heeft gezocht en gevonden.

Met wat voor ogen kijk je naar onze wereld?

Misschien kijk ik zelf wel met niet minder verbaasde ogen naar het land waar ik geboren en getogen ben – ik neem aan dat je dat met 'onze wereld' bedoelt. Ik prijs me gelukkig dat ik hier mag wonen en werken, maar ik zou dit, mijn land niet gauw 'onze' of 'mijn wereld' noemen.

2. Ik voel in de schrijver de dubbelheid van het 'dankbaar moeten zijn' ('had ik dat niet als eerste moeten zeggen?') en het zich niet thuis voelen in deze nieuwe wereld vol regels.

Er spreekt een eenzaamheid, onbegrepenheid, alleen-staan uit het verhaal. Tegelijk een grote innerlijke kracht, om door te gaan. Hebben die twee met elkaar te maken? Houden ze elkaar in evenwicht?

De auteur van deze dichtregels en de notities die erop volgen beseft dat hij reden heeft om dankbaar te zijn. Het leven dat achter hem ligt, heeft hem

onmiskenbaar getekend. Voorlopig slaagt hij erin zich in het vreemde land te handhaven, min of meer tot zijn eigen verbazing, maar hij is niet zeker van zichzelf en eigenlijk leeft hij van de ene dag op de andere. Hij zou zelf de laatste zijn om zichzelf 'een grote innerlijke kracht' toe te schrijven.

3. De hele tijd is er iets voelbaar wat 'niet zomaar weggaat', wat onder alles aanwezig is. 'symptomen van wat dieper zit', waarvan de schrijver gezegd wordt dat hij zich erop moet bezinnen. En dat vindt hij zelf ook, 'maar niet nu' - hij heeft zijn handen vol aan het leren leven hier, de taal leren. Voor het toekomen aan verwerking van de oorlog is het nodig om zich eerst veilig te voelen. We bieden geld, eten, onderdak, geestelijke zorg (hulp die vaak niet wordt gezocht of aangegrepen). Wat denk je, je inlevend in zijn situatie, dat een vluchteling nodig heeft om zich veilig te voelen?

Het mag misschien zo lijken, maar de schrijver van deze klaagzang is geen vluchteling. Het zit enigszins anders: hoe, dat moet geleidelijk blijken uit zijn verdere notities. Op je vraag wat een vluchteling nodig heeft om zich veilig te voelen kan ik alleen maar herhalen wat belangrijke organisaties als Vluchtelingenwerk al zo vaak naar voren hebben gebracht.

4. Op welke wijze voel jij een verbinding met dit verhaal, welke ervaringen sprak je aan? Is er een verband met je eigen oorlogsherinneringen als kind? Mij schijnt het toe dat dit terug te vinden is in de stijl waarin je schrijft: in de krachtige zinnen klinkt emotie, dan weer afstand door, en veel lijkt halfbewust te zijn. Vaak is er onbegrip over de wereld waarin hij verkeert - dit alles doet me denken aan de wereld van een kind. Hij zegt ook ergens: 'Ik voel me al lichter, ouder en wijzer soms, bij tijden weer een kind.'

De Litanie en mijn herinneringen aan de oorlog staan niet los van elkaar. Tegen het einde van de

oorlog was ik bijna zes jaar en mijn belevenissen in de laatste oorlogsmaanden hebben sporen in me achtergelaten. Misschien probeer ik met de Litanie mezelf een spiegel voor te houden en hoop ik, tegen beter weten in, antwoord op sommige vragen te vinden.

5. Er is een omkering van de allianties, die wordt uitgelegd als heulen met de vijand, door 'Vermoorde onschuld' - de schrijver zelf, die 'zijn ziel heeft moeten verkopen' om weg te komen, te vluchten?

Nee, met 'Vermoorde onschuld' wordt de wrede dictator bedoeld die blijkbaar het hazenpad heeft gekozen nadat hij het loodje heeft gelegd. Alleen keert hij al heel gauw weer terug: blijkbaar zijn de kaarten in korte tijd weer heel anders komen te liggen en heeft hij bij zijn voormalige vijanden steun gevonden ('omkering van de allianties').

6. Hij is zelf een schim, heeft nog geen woorden voor wat hem is overkomen, en wil er geen woorden voor hebben. 'Mijn gedachten zijn niet de bedoeling. Net als ikzelf'

Hij lijkt 'niemand' zijn, weg van zichzelf zijn. Een deel van zijn verhaal, dat wat 'onaf' is, is weggestopt. Op het einde lijkt hij te dromen van wraak, of in ieder geval iets te doen ('iemand moet het doen') om het recht te doen zegevieren (terug te keren als een 'stenen gast' en degenen met zwarte vlerken naar de hel te sleuren)

Ik vat het zo op dat de schrijver dit voelt als een groot verlangen: terug te keren naar zijn land, zijn verhaal onder ogen te zien. Het lijkt nodig om zijn haat, tegen degenen die zijn thuisland en vroegere leven hebben verwoest, onder ogen te zien, te beleven, om zelf verder te kunnen.

Ik ben benieuwd hoe het daarmee verder gaat.

De schrijver voelt zich door wat hij heeft doorgemaakt gereduceerd tot 'niemand'. Dat is wat anders dan 'weg van zichzelf'. Hij heeft ongetwijfeld nauwelijks tijd gehad om na te denken over 'wat' of 'wie' hij 'zelf' is (zoals veel mensen in deze tijd bij ons graag doen). Ik denk niet dat hij ernaar verlangt om terug te gaan naar waar hij vandaan komt om daar 'zijn verhaal onder ogen te zien': terugkeer zou hem waarschijnlijk niets wijzer maken. Waarschijnlijk kan hij beter bij zichzelf te rade kan gaan, en dat probeert hij ook, getuige deze notities. Die zullen hem hopelijk enigszins op weg helpen. Evengoed schreeuwt wat hij heeft beleefd om wraak. Wraak zal hij nooit kunnen nemen, maar het doet hem kennelijk goed om voor zich te zien hoe hij, als de Stenen Gast in het verhaal van Don Juan, oproept om de boosdoeners, degenen 'met zwarte vlerken', te grijpen en naar de hel te sleuren.

Litanie

Gerbrand Muller

Begin van een litanie waarvan het einde voorlopig niet in zicht is

Omkering van de allianties!
Met de adders, leeuwen, gieren, tijgers
Blaast Vermoorde Onschuld
(Voor zijn daden zijn geen woorden
Moge zijn ziel
In de hel gaar smoren in zijn eigen gif
En in dat van het door hem gebaarde addergebroed!)
Blaast Vermoorde Onschuld
De aftocht

Een dief in de nacht.

En keert weerom!
Gekropen in de huid van wie nu weer?
Het was niet waar
Natuurlijk!
Het was een vergissing!

Dat eist zijn tol!

Nu bidden
Wat gebeurt er niet allemaal

Die loopt die voor de voeten
Schiet hem dood
Of was het de ander
Kwam voorlangs
Zag hem niet.

Bidden ja
Want er is hoop
Wij zijn gevlucht!

Wat gebeurde er?
Goede vraag!
Er waren de molshopen
Toen waren die weer weg
Lege straten, lege pleinen
Taai gras tussen de stenen
En je moest niet kijken naar wat er in de rivier
dreef.

Dus daar zijn we dan!
We staan hier echt te kijken!
Bijvoorbeeld hoe ze hier iets zeggen
De voor en tegens tegen elkaar afwegen
Zo heel precies
Ze zijn hier groot in kleine dingen
Dat zeg ik niet goed
Maar in de hoofden van de mensen zitten vakjes
Zo houden ze de zaken gescheiden
De waarheid van de leugen
Het rechte van het kromme
De ernst van de dwaasheid
De werkelijkheid tegenover het verzinsel
De regel tegenover de uitzondering
Het vierkante tegenover het ronde
Het zinnige tegenover het onzinnige
Netjes!
Ik zeg maar hoe ik het zie
Het is mijn interpretatie
Ik weet niet of die klopt
Want ik zie alleen de buitenkant
En er zijn de woorden achter de woorden
Ik begrijp vaak niet wat ze tegen me zeggen
Wat ze echt zeggen
Dat ligt vast aan mij
Soms vraag ik me af of er wel zoiets als 'echt' be-
staat.

Ik ben een schim
Ik begin maar te bestaan
Er is zo veel wat ik nooit heb willen zeggen
Nooit heb willen denken
Er was geen tijd

Elke dag had aan zichzelf genoeg
Zogenaamd
Zogenaamd waren er geen woorden voor
En laten ze nu nog maar wegblijven
De woorden
Als ze komen is het vroeg genoeg
Mijn gedachten zijn trouwens een vergissing
Ze zijn niet de bedoeling
Net als ikzelf.

Ikzelf!
Riep daar iemand?
Alsjeblieft zeg!
Jij zei toch niets?
Ik ook niet.
Maar niemand heeft ons nog vermoord!
Dus moesten we hier maar blijven
Hier weten ze hoe laat het is
Controleren de voortgang
Verwijzen zo nodig
Goed, breek hun de bek niet open
Als je hun iets flikt
Weten ze je te vinden
Neem het hun eens kwalijk!

Had ik dit niet mogen zeggen?
Ik begrijp soms niet wat ik zeg
Er wordt me veel in de mond gelegd
Ik ga daarover nadenken
Als er ruimte in mijn hoofd komt
En dat gaat gebeuren!
Ik voel me al lichter
Ouder en wijzer soms
Bij tijden weer een kind.

En ik ben dankbaar!
Had ik dat niet het eerst moeten zeggen?
Maar ik heb nog niets gezegd
Nog niets!

Ik heb het zwarte aangezien.
Dat zeg ik maar zo.
Dat mag gerust,
zo maar wat zeggen.
Wel moet ik op dingen gaan letten.
Want ik heb iets.
En daar moet ik wat aan doen.
Ik moet erop letten hoe de mensen tegen me pra-
ten,
wat ze met hun handen doen,
hun ogen.
Daar kan ik van leren.

En dan kom ik verder.

Maar het gaat niet zo maar weg.
Er is iets met mijn mond.
Ik moet mijn lippen anders bewegen.
Mijn handen niet zo houden.
Het zijn symptomen
van iets dat dieper zit.
Ik zou me erop moeten bezinnen.

Dit wordt me gezegd.
En het is waar.
Ik ga erover denken,
maar niet nu.
Ik heb mijn handen al vol aan de letters,
de klanken.

De s en de z:
sss ... zzz ... sss ... zzz...
Steengoed zeg zei Simon zijn zuster
Zo'n stevig schip uit Zierikzee zinkt zeker niet zo
snel.

De k:
Kijken kijken, niet kopen.
Handje contantje van de klantenservice.

De ei, de ou:
Meisje lief, ik hou van jou.

Dit kan ik allemaal zeggen.
Ik ga vooruit, zeggen ze!
Ze zijn trots op me.

Zodoende,
Als ze dan trots op me zijn:
Hoezo symptomen?
Als ik iets heb, dan misschien
Toch alleen in mijn gedachten.
En mijn gedachten, die ben ikzelf.
Als ik een gedachte heb,
Bijvoorbeeld deze zin:
'Te dromen
Van dagen die zullen komen...'
Dan ben ik dat zelf.
Of als ik het plein voor me zie
Met de paar mensen die daar toevallig lopen
(Ze zien elkaar niet,
Maar beter ook.
Ze leven nog,
De zon schijnt,
Als je dat nog zon mag noemen),

Dan ben ik dat plein.
En ik ben het schip
Dat daar statig zeilt,
Een witte wolk,
Aan de blinkende hemel,
Of wat zweeft daar
In vol ornaat:
Een admiraal
In uniform met gouden tressen,
Zijn ogen zijn overal,
Zijn handen raken de sterren,
Keren het firmament.
Hij maakt de wetten
En breekt ze.
Veegt het stof tezamen
En jaagt het weer uiteen.

Mijn gedachten dan:
Ik zit te paard,
De messen zijn geslepen.
Iemand moet het doen
En met één rechte slag
Kan men de kansen doen keren.

Daar ga ik,
Mijn gezicht van steen,
Mijn stem dof galmend metaal,
Een boemerang die terugkeert
Krachtens een ijzeren wet,
De Stenen Gast
Staat daar en kijkt:
Wie hebben er hier zwarte vlerken?
Grijpt ze
En sleurt ze naar de hel!

Dit zijn zo mijn gedachten.
Er is meer, veel meer...
'Vertel!'
Er zijn geen woorden voor.
Of geen woorden...
Als ik de woorden vond
Zou ik in raadselen spreken,
Niet het minst voor mijzelf.

Iets anders. In het hart van de Furie was een defect ontstaan. Er moest een element worden vervangen, maar niemand deed wat en de halve stad zat de rest van de winter in de kou. En de winter was nog maar pas begonnen. En de winter – de schemertijd – duurt een eeuwigheid... De schemertijd: ik hoef maar een geur, beeld of geluid in mijn herinnering terug te roepen – de geur van rook uit de kieren van

een slecht brandend fornuis, de gele mistbanken boven de Kleine Rivier, het geluid waarmee iemand een pan leeg schraapt – en ik keer er weer naar terug... In die tijd zijn enkele mensen in de Furie gaan vergaderen en wij hebben daar eerst om moeten lachen. Er werd in die tijd weer veel vergaderd, de mensen kwamen bijeen in werkplaatsen, fabriekshallen, kantines, schoollokalen, dus vooruit, waarom misschien niet ook in een verwarmingsketel? In deze tijd viel de geboorte van het Leerstuk. De tunnel waar we doorheen moesten kruipen om het nieuwe licht te zien. Of hoe zeiden ze het. De bochtige gang aan het eind waarvan de nieuwe dag ons zou verwelkomen. Om het licht te verdienen moesten we het duister in onszelf overwinnen. Gedachten ontsproten aan het brein van de Schoonzoon van de President. Het leerstuk mag uit de pen van de President zijn gevloeid, de Schoonzoon heeft zo nu en dan zijn schrijvende hand mogen vasthouden. Brigades gingen met het leerstuk de boer op, vandaar die vergaderingen, niet alleen in de verwarmingsketel.

Wat wilde ik eigenlijk vertellen? Er is me in die tijd iets heel gek overkomen. Ik was op weg naar zo'n meldpunt om me te laten registreren voor de inkadering. Krachtens het tweede deel van datzelfde godvergeten leerstuk werden we allemaal in kaders geplaatst, maar ze hadden het meldpunt verplaatst en de nieuwe plek bleek onvindbaar, hoewel die er niet ver vandaan moest zijn. De straten in deze wijk hadden geen namen, de gebouwen, deels al lang verlaten fabrieken, geen nummers en er was niemand aan wie ik iets kon vragen – in het geleidelijk invallende schemer waagde zich hier kennelijk geen mens meer op straat. Uitgeput van het dwalen was ik tenslotte maar in een bewakershokje voor zo'n verlaten fabriek op een krukje neergevallen. Misschien ben ik even in slaap gevallen, maar in mijn herinnering zat ik nauwelijks of die man stond al voor me. Een man die sprekend op mij leek. Op mij leek, als ik het niet zelf was. Maar... wat zag ik er uit! Mijn gezicht zag grauw en vertoonde rimpels en groeven, mijn ogen lagen in hun kassen verzonken. Ik wilde zeggen dat ik alleen maar even in dit hokje was gaan zitten en niet van plan was geweest er de nacht door te brengen, maar de man legde al geruststellend een hand op mijn schouder: ik had niets van hem te vrezen, hij was niet van de politie, en het was trouwens niet verboden om op de openbare weg de nacht door te brengen. Overigens was het me aan te zien dat ik wel een maaltijd kon gebruiken: wist ik dan wel dat hongerigen in een gebouwtje op dit

fabrieksterrein kosteloos hun maag konden vullen? Hij wilde me er wel even naartoe brengen, want het gebouwtje was moeilijk te vinden als je de weg niet kende. O, had ik geen honger? Dan had mijn lichaam het zeker opgegeven me nog te waarschuwen. Als ik dan maar wist wat me voordat ik de pijp uitging te wachten stond. Om aan de broodnodige energie te komen zou mijn lichaam gedwongen worden zichzelf stukje bij beetje op te eten, te beginnen bij mijn spieren, dan de uiteinden van mijn zenuwen, de vliezen die mijn organen omgaven enzovoort en zo verder. Al pratend had hij me het terrein op gevoerd. We volgden modderige, met onkruid begroeide paden en stonden tenslotte stil voor een vlonder die over een modderpoel lag.

'Loopt u maar door,' zei hij. 'De rode loper is al voor u uitgelegd!'

Het staat me niet meer goed bij wat er vlak daarna gebeurde. Ik moet de vlonder zijn opgelopen en misschien ben ik toen uitgegleden, want ik meen dat ik door iemand ben opgepakt en aan de arm verder gevoerd over een modderig terrein waar inderdaad een rode loper was neergelegd. Die iemand (dezelfde man – een engel die als mijn evenbeeld op aarde was neergedaald?) moet me naar die zaal vol mensen hebben gebracht en me aan een tafel hebben neergezet. Een tafel... hoe moet ik wat er verder gebeurde in woorden weergeven, wat bezielt me trouwens om deze vreemde geschiedenis van al zo lang geleden te willen boekstaven?... een tafel gedekt met een damasten kleed, flonkerend bestek en een bord zo groot als een wagenwiel. Om me heen zaten mensen aan net zulke gedekte tafels te eten en tussen de tafels liepen jongemannen in smoking met volgeladen dienbladen die ze als jongleurs op hun handen balanceerden. En in de hoogte hingen kroonluchters met brandende kaarsen en het licht van de kaarsen glansde en fonkelde in de armaturen van de luchters en in de glazen en het serviesgoed op de tafels. En op een tafel niet ver van me vandaan deed een jongeman in smoking een vuur metershoog uit een schotel opvlammen. Ik heb lang gedacht dat ik dit allemaal gedroomd moet hebben, maar vrienden aan wie ik erover vertelde, verzekerden me dat er op geheime plaatsen chique eetgelegenheden bestaan waar mensen uit zekere kringen zich te goed doen aan de meest excentrieke spijzen. Het gezicht van de etende mensen aan de tafels en de geuren van de gerechten die mijn neusvleugels streelden (geflambeerde eendenborst, vlees- en visragouts, met bladerdeeg overdekte kippenpasteien) deden me het water in de mond lopen en ik

zette in gedachten mijn tanden in het eenden- en kippenvlees, en in de kazen, worsten en met spek dooraderde hompen vlees die hier en daar in de zaal op dientafels lagen uitgesteld. Ik probeerde de aandacht van de jongemannen in smoking op me te vestigen, eerst door mijn hand op te steken, toen door met mijn arm te zwaaien, en toen niemand reageerde verhief ik tenslotte mijn stem. Dat laatste was blijkbaar not done, want sommige gasten keken verstoord op, een paar jongemannen in smoking draaiden zich hoofdschuddend om en vanuit een hoek kwam een man op me toe die ik nog niet had opgemerkt, een oudere heer in rokkostuum. Hij vroeg, nadat hij met zijn handen op de rug vlak voor me was komen staan, waarmee hij me van dienst kon zijn. Ik zei dat ik iets wilde bestellen. Hij trok zijn wenkbrauwen op alsof ik iets heel onoorbaars had gezegd. Ik drukte mijn lippen op elkaar om mijn lachen in te houden (er was iets aan zijn voorkomen dat mijn lachlust opwekte, misschien de combinatie van zijn plechtige, borstelige wenkbrauwen, pappe- rige wangen en dubbele onderkin). Zich hoger oprichtend vroeg hij waar ik vandaan kwam en hoe ik hier eigenlijk was binnengekomen. Ik zei dat hij niet tegen me behoefde te praten alsof ik een schooier was, maar dat ik overigens zelf niet goed begreep hoe ik hier was terechtgekomen. De man haalde zijn armen achter zijn rug vandaan en sloeg ze voor zijn borst. Ik behoefde hem al niets meer te vertellen, want hij had al gezien wat voor vlees hij met mij in de kuip had. Ik verzocht hem zijn conclusie nader toe te lichten, misschien kon ik iets van hem leren, want hij had vast verstand van vlees en als hij me kon overtuigen dat ik een lekker boutje was dan wilde ik mijn tanden wel in mijn eigen vlees zetten. Het gebeurt een enkele keer dat er woorden uit mijn mond komen die van een vreemde afkomstig lijken, een alter ego die van mijn spraakorganen bezit heeft meester genomen. Bij voorkeur op een moment waarop je beter zo min mogelijk kunt zeggen en je wat je zegt op een goudschaaltje moet afwegen. Ik was deze keer goed op dreef, want om te tonen dat ik meende wat ik zei duwde ik zo ver mogelijk mijn hand in mijn mond en zette er mijn tanden in. De ogen van de man werden groter en hij begon hard te lachen. Hij sloeg met zijn vuist op de tafel en schreeuwde tegen een paar jongemannen in smoking die kwamen aanlopen – en laat ik me nu zo precies mogelijk te binnen brengen wat hij schreeuwde, want wat ik opschrijf zal de plaats innemen van wat er tot nu toe van in mijn herinnering is gebleven; alles bijeen lijkt het één lange zin, een eindeloze mantra – ‘Daar is-ie

daar, de rat, achgottegot geen rat, een ratje, een naar akelig, piepklein ratje, de kleinsten, kijk dáár voor uit, dat zijn de geniepigsten, trap ze dood, ha! trap ze dood, krijg je er tien terug, trap je er tien dood, krijg je er honderd, water vuur hemel aard ‘t is in de cirkel waar gij wijsheid gaart.’ Er volgden nog meer zinnen in het misselijke geheimtaaltje waar lieden uit ‘verlichte’ kringen zich soms van bedienen, maar tenslotte zei hij iets dat klonk als ‘Mahlzeit!’, en er draafden enkele jongemannen richting keuken, terwijl andere om me heen gingen staan, misschien om me tegen te houden, mocht ik me uit de voeten willen maken. Ik deed nog voor de grap alsof ik van mijn stoel wilde komen, waarna een van hen zijn handen om mijn hals legde en met een hoog stemmetje tegen me begon te praten: ik wilde toch niet nu alweer van hen scheiden, nee toch, ze waren juist zo blij met me en als ik even geduld had zou ik iets héél moois beleven. Ze bulderden allemaal van het lachen, wat de man nog meer voor grappigs zei ben ik vergeten, maar op een gegeven moment bracht hij zijn handen voor mijn ogen en toen hij ze weer weghaalde stond dat ‘gerecht’ voor me.

‘Honger is een scherp zwaard,’ zeggen ze. Het troost soms om, denkend aan een vers gekookte, nog warme aardappel of een bord bruine bonen met spek, zo’n namaak-speelgoedballetje van elastiek, klei of stopverf in je mond te steken en er je tanden in te zetten. Op de schaal vóór me zat geen klei of stopverf, al deed de drabbige vloeistof waar het beest in dreef er wel aan denken. ‘Beest’: want ik onderscheidde een kop met ogen en mond en een lijf met uitsteeksels die als vinnen, vliezen, voelscharen gediend konden hebben. Het lijf was begroeid met een sponzige materie, in de half open mond, die door de rode lippen wel van een mens leek te zijn, schemerden witte tandjes. De ogen staarden nog, verbeeldde ik me, niet naar mij, maar naar iets dat ze hadden gezien vlak voordat het licht in hen gedooft was.

Toen overkwam me iets – hoe zal ik het omschrijven? Ik zou kunnen zeggen dat er een geest in me was gevaren en ik korte tijd niet meer ‘mezelf’ was, maar misschien trad er juist wel voor het eerst iets van ‘mijn ware aard’ aan het licht. De kelner die zijn handen voor mijn ogen had gehouden drukte me onder gelach mes en vork in handen terwijl hij me ‘smakelijk eten’ wenste, toen – en ik geloof dat ik om het spannender te maken eerst nog quasi radeloos in het rond heb gekeken (spannend ook voor mij omdat ik nooit eerder vlees of vis had gegeten, want ik had nooit toegestaan dat er dieren zouden

sterven om voor mij tot voedsel te dienen; ook nu sta ik dat nog niet toe) – hief ik het mes in de hoogte en dreef het in het dier. Ik sneed een stuk uit het lijf, bracht het op de vork naar mijn mond en propte het naar binnen. Terwijl mijn kaken met de taaie massa vochten en de tranen in mijn ogen sprongen (de hete saus waarmee de kok het vlees ‘op smaak’ had gebracht zette mijn slijmvliezen in brand) dreef ik mes en vork opnieuw in het dier. Mijn ogen gericht op de star toekijkende gasten stopte ik het ene na het andere brok in mijn mond (doorzichtige glibberige hompen die van mijn vork dreigden te glijden, harige uitsteeksels die tussen mijn tanden kraakten, een doorzichtig groeisel waaruit drab vloeide toen ik er mijn tanden in zette, de drab kwam mijn mond uit en droop langs mijn kin voordat ik naar mijn servet kon grijpen.)

Toen gebeurde er van alles tegelijk. In me kwamen spieren in beweging die zich zelden verroerden, mijn maag kromp samen; in de zaal ging geschreeuw op, de kelner sleurde me van mijn stoel, mijn handen omklemden de tafel terwijl ik mijn maag leeg kotste, de tafel kapseide... Misschien ben ik daarna even buiten bewustzijn geweest, want ik herinner me weinig van wat er daarna plaatsvond. Ik geloof dat ik in een gang op de grond heb gezeten en dat ze in mijn gezicht sloegen, waarschijnlijk minder om me pijn te doen dan om te voorkomen dat ik in coma zou raken en sterven, want ze zaten natuurlijk niet graag met een lijk opgescheept.

Noot van de auteur: Het bovenstaande is het begin van de eerste versie van een lange tekst die misschien wel altijd onvoltooid, dus *werk in uitvoering* zal blijven.

Anna Rudolf, zonder titel

Uit de boeken van:

Ewout Storm van Leeuwen

Uit zijn in 2021 verschenen reeks korte novellen: *Man en Hond-Dialogen*, *Dickie* (dat eerst Man en Kind heette) *Fietsen* (dat eerst Man en Fiets heette) en *Man en Paard*

1

Vanaf het muurtje waar hij zat keek de man een tijdje naar links. In de verte liep iemand met een hondje, maar dat wist hij al: even tevoren waren vrouw en hondje langs hem heen gekomen.

Hij keek naar rechts en zag nog net een jogger het bruggetje over de wetering opgaan.

Ook die had hij eerder gezien: de man was even tevoren langs gedraafd.

Hij keek weer naar links; het pad was nu leeg. Net als rechts, de jogger was aan de overkant verdwenen.

Toch niet helemaal leeg: er kwam een grote hond het bruggetje af slenteren. Er volgde geen mens die bij de hond hoorde. De hond slingerde op zijn dooie gemak over het pad, snuffelde eens hier, keek eens daar.

De man bleef gefascineerd kijken, wierp af en toe een blik naar links of daar misschien iemand liep, maar nee.

Het was een golden retriever, zag hij al gauw.

Toen de hond ter hoogte van de man was gekomen, ging hij zitten; midden op het pad.

‘Dag hond,’ zei de man en kuchte een kikker in zijn keel weg. Het was de eerste keer dat hij vandaag zijn stem gebruikte en dan nog wel tegen een hond. Die zei tenminste niets terug.

‘Dag mens,’ klonk het. De man fronste zijn wenkbrauwen. Draaide zijn eenzaamheid hem soms een loer?

‘Hoe komt het dat je spreekt?’ Het zinde hem niet om hardop tegen een hond te praten, maar hij wilde beslist weten wat er aan de hand was.

‘Om toch.’ De hond keek hem met hondenogen aan.

‘Wat is dat nou voor een rottige dooddoener! Het is een belangrijke vraag. Honden spreken normaal geen mensentaal. Wat voor hond ben jij eigenlijk?’

‘Ik ben een Loslopende.’

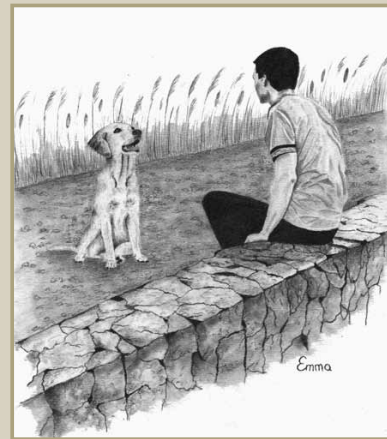
‘Dat zie ik ook wel.’

‘Waarom vraag je het dan?’

De man stampte met zijn ene voet op de grond.

Ewout Storm van Leeuwen

Man en Hond Dialogen

novelle

De andere kon niet, die had hij nodig voor zijn evenwicht.

‘Wat voor hond ben jij dat je mensentaal kunt spreken?’

‘Dat zeg ik: ik ben een Loslopende.’

Deze keer hoorde de man de hoofdletter waarmee Loslopende werd uitgesproken.

‘Dan kan ik je zeker verstaan omdat ik een Vastgelopen ben.’

‘Jij zegt het.’

De hond zuchtte en ging liggen. Met zijn kop op de voorpoten blikte hij omhoog naar de zittende man. Die keek snel links en rechts, maar aan beide zijden was het pad nog steeds leeg.

‘Heb je een huis?’ vroeg de man na een tijdje. ‘Een thuis?’

‘Nee. Jij?’
 ‘Je ziet er goed verzorgd uit. Doe je dat zelf?’
 ‘Net als jij.’
 Ze bleven elkaar een tijdje aanstaren.
 ‘Hoe heet je?’
 ‘Hè hè,’ zei de hond en ging staan, ‘eindelijk een zinnige vraag. Loslopenden hebben geen namen. Hebben Vastgelopenen namen?’
 De man dacht even na.
 ‘Eigenlijk past hun oude naam niet meer en een nieuwe is er niet. Nee, om je een eerlijk antwoord te geven: Vastgelopenen zijn eigenlijk Naamverlorenen.’
 ‘Net als Loslopenden,’ zei de hond tevreden, kwam een paar passen dichterbij en ging weer zitten.
 ‘Dan kan zeker niemand jullie kennen, laat staan roepen of commanderen.’
 ‘Jij hebt het door. Werkt dat bij Vastgelopenen ook zo?’
 Daar moest de man even zoeken naar een antwoord. Hij schudde zijn hoofd. ‘Een Vastgelopene heeft een oude naam. Mensen kennen die en spreken hem er mee aan. Ze weten niet dat degene die ze aanspreken niet meer woont in de gestalte die ze zien.’
 ‘Of haar. Tenminste: kunnen mensenvrouwen ook een Vastgelopene worden?’
 ‘Jazeker. Jij ben een reu, worden teefjes ook wel Loslopenden?’
 ‘Niet dat ik weet. Ik denk het niet. Ze zijn anders, ze kunnen niet goed zonder nest.’
 Ze zwegen een tijd. Af en toe keek de ene of de andere kant langs het pad, maar het bleef leeg.
 ‘Wat doe je als een mens ziet dat je los loopt?’
 ‘O, voor dat gebeurt verdwijnt ik in de bosjes. Ik zie mensen eerder dan dat ze mij zien.’
 ‘Hoe kom je aan eten?’
 ‘Gaat je niks aan.’
 De man keek hoofdschuddend naar de hond, die geïnteresseerd terug keek.
 ‘Volgens mij ben je geen echte hond.’
 ‘Waarom zeg je dat?’
 ‘Omdat je praat.’
 ‘Daar zit wat in.’
 De man bedacht zich opeens iets. ‘Je zei dat je in de bosjes verdwijnt voordat een mens kan zien dat je los loopt. Maar je kwam wel linea recta naar mij toe.’
 ‘Zo rechtuit liep ik niet. Er was nogal veel te zien en te ruiken onderweg.’
 ‘Praat er niet omheen.’
 ‘Dat maak ik zelf wel uit.’
 ‘Je kwam naar mij toe, toch?’
 ‘Ja, jij bleef zitten, toen moest ik wel naar jou toe.’

‘Dit gesprek was dus de bedoeling?’
 ‘Van mij of van jou?’
 ‘Hoe kan het mijn bedoeling zijn geweest, als ik het zelf niet wist?’
 ‘Wat zeg je? Mompel niet zo.’
 ‘Kan je mijn gedachten dan niet lezen? Ik dacht...’
 ‘Natuurlijk, alleen ongecompliceerde gedachten. Of je links of rechts gaat, of je boos bent of honger hebt. Dat gepruttel in jezelf is echt onbegrijpelijke wartaal. Voor alle dieren trouwens, heb ik begrepen.’
 ‘Ja, dat kan ik me voorstellen,’ zei de man beteuterd.
 ‘Neem me niet kwalijk.’
 ‘Geeft niet,’ zei de hond goedmoedig. ‘Mensen maken het altijd moeilijk voor zichzelf. Of voor anderen. Voor dieren helemaal.’
 ‘Neem me niet kwalijk. Eh, Vastgelopenen ook?’
 De hond hield zijn kop schuin en scheen na te denken.
 ‘Je bent de eerste die ik tegenkom,’ zei hij tenslotte.
 ‘Voor zover ik weet dan. Nee lastig maak je het niet voor me. Eigenlijk ben je best wel plezant.’
 Ze keken elkaar aan en toen dat ongemakkelijk werd, keken ze tegelijk links en rechts of er iemand aankwam.
 ‘Toch vind ik het vreemd dat je zomaar naar me toekomt, voor me op het pad gaat zitten en me aanspreekt. Vind je dat zelf niet vreemd?’
 ‘Eh, ja. En nee.’
 ‘Wat betekent dat nou weer?’
 ‘Dat weet ik ook niet precies. Eerst niet, toen wel en later weer niet. Zoiets. En nu je het me vraagt, vind ik het héél vreemd, ja.’
 De man keek de hond gepikeerd aan, tot de betekenis van het antwoord tot hem doordrong.
 ‘Ja, zo verging het mij ook een beetje,’ bromde hij.
 ‘Toen je aan kwam lopen was ik nieuwsgierig, maar ik vond het niet vreemd.’
 ‘Wat ik wel vreemd vond, is dat je me aansprak en meteen geloofde dat ik terug sprak.’
 ‘Jij wist dat je met mensen kunt praten. Waarom vond je het dan vreemd?’
 De hond schudde zijn kop, zo te zien in ongeloof.
 ‘Mens, mens, wat denk je nu dom. Er heeft nog nooit een mens met me gepraat. Mensen denken dat ze dat niet kunnen.’
 ‘Hoezo dom? Dat wist ik toch niet?’
 ‘Is dat niet hetzelfde?’
 ‘Natuurlijk niet!’
 ‘Zo natuurlijk is dat niet.’
 ‘Dat zeg ik...’ De man was nu echt in verwarring. Hij stond op van het muurtje en liep naar de waterkant. En weer terug, maar hij ging niet zitten.

‘Waarom ga je niet zitten?’
 ‘Mijn been slaapt.’
 De hond blafte.
 ‘Lach me niet uit.’
 ‘Hoe kan er nu een been van je slapen als je zelf niet slaapt?’ grijnsde de hond met de tong uit de bek.
 ‘Dat noemen we zo als de bloedsomloop afgeknepen is en alle gevoel weg is uit je been of arm of hand of wat dan ook.’
 Dat scheen de hond te verbazen. Hij wierp een snelle blik naar beide kanten van het pad en ging liggen.
 ‘Het begint nu wel een erg platvloerse conversatie te worden. Als we het over lichamelijke ongemakken willen hebben kunnen we beter naar de wachtkamer van een dierenarts gaan.’
 De man wilde vragen wat een Loslopende van dierenartsen wist, besloot er van af te zien en ging weer op het muurtje zitten, nu met de andere bil.
 De hond stond op, liep langs hem heen. ‘Afgeluisterd van twee dameshondjes,’ en was verdwenen in de bossages.
 Het ging zo snel en met zo weinig beweging gepaard dat de man niet begreep waar de hond was gebleven toen hij even niet keek.
 Vanaf het bruggetje was een jogger het pad op gekomen.

Einde van het eerste hoofdstuk

Alle werk is van Astrid Oudheusden

Ewout Storm van Leeuwen

Dickie

novelle

Een man zat een beetje voor zich uit te staren op een bank in een klein parkje. Eigenlijk was het de tuin van een vroegere notaris, nu voor het publiek opengesteld. Er stonden oeroude bomen en huizenhoge rododendrons. Er was maar één pad, dat van de ingang terug naar de ingang cirkelde. Het parkje was nog een beetje wild: de plantsoendienst had er zo te zien nog niet in huisgehouden.

De man had net een hap genomen van een sandwich uit de koeling van de supermarkt, toen een kind op een step voor hem op het pad bleef staan kijken. Een meisje van een jaar of acht, misschien ook was het een jongen van een jaar of negen met lang haar. Spijkerbroek, sweater, petje en erg vuile gympen. Hij had het al een paar keer langs zien komen, het stepte waarschijnlijk rondjes over het pad. Ja, dat was een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, want het pad liep rond en er waren geen andere paden.

Iets deed de man vragen: 'Heb je honger? Wil je een sandwich?' Tegelijk reikte hij de tweede sandwich uit de verpakking aan.

Het kind legde de step op de grond, pakte met een ongelovige uitdrukking de sandwich en verorberde die in een oogwenk. Het kreeg prompt de hik.

'Dubbel vouwen met je hoofd naar de grond,' adviseerde de man, 'en zo een minuut blijven staan.' Dat hielp bij hem altijd om zijn middenrif te kalmeren.

Het kind deed het en de hik hield op.

De man had dagen niet met een mens gesproken en zocht een onderwerp waarover hij een praatje kon aanknopen.

Het enige wat hij wist te bedenken was: 'Heb je nog meer honger? En dorst? Zal ik nog wat voor je halen?'

Het kind knikte.

'Wat wil je drinken?'

Het haalde de schouders op. Het gezichtje bleef streng gesloten.

'Dan neem ik water en drinkyoghurt mee. Is dat goed?'

Toen hij van de supermarkt terugkwam zat er een vrouw met een kinderwagen op het bankje. Van het kind geen spoor.

Teleurgesteld en in een vage paniek liep de man door, het pad rond. Pas toen hij weer bij de ingang was, beseftte hij dat het kind zich waarschijnlijk verstopt had. Hij draaide zich om en liep langzaam het pad terug, bij elk bosje liet hij het eten en drinken zien.

Bij de huizenhoge rododendrons hield hij stil en luisterde. Ze vormden de afscheiding naar een andere grote tuin. Hij had het gevoel dat het kind zich hier schuilhield. Hij wrong zich tussen de vele stammen en takken door. Meteen was hij in een ander universum. De enorme struik was overal om hem heen. De droge aarden bodem was bedekt met dode bladeren. Het rook er vaag schimmelig en toch fris.

Stammen van de struik hadden tientallen jaren geleden het hek van de tuin aan de andere kant ontzet, wortels hadden de gemetselde fundatie in stukken en brokken opgestuwd.

Bij een gat in het ijzeren hekwerk lag de step, niet helemaal bedekt met dorre bladeren. De man ging op een bemoste zijtak zitten, zo dik als zijn been, die daar horizontaal uit een hoofdstam kwam.

'Ik heb het eten en drinken bij me,' fluisterde hij. 'Er is niemand anders in de buurt.'

Tot zijn verrassing kwam het kind niet uit het gat in het hek tevoorschijn, maar roetsjte langs een schuine stam naar beneden, uit de kruin van de rododendron.

Het zei niets, pakte de plastic tas aan en begon gulzig te eten en te drinken.

Aan de fijne handen en gebaren maakte de man op dat het toch waarschijnlijker was dat het een meisje was, jongens bewogen zich anders. Dacht hij.

'Ben je weggelopen?' Het kind keek hem wantrouwig aan, griste de tas met eten en drinken naar zich toe en rende zowat de schuine stam op omhoog. De man keek het verbaasd, en bewonderend, na.

'Snelle reflexen,' mompelde hij. 'En boomklimmen kan ze goed.'

Einde van het fragment

Ewout Storm van Leeuwen

Man en Paard

novelle

Te midden van pas gemaaide, lichtgroene weilanden liep een man over een polderweggetje.

Dit zijn geen weilanden, mijmerde de man. Koeien worden helemaal niet meer geweid, die worden hun leven lang opgesloten gehouden in megastallen. Het zijn graslanden. Maailanden. Met raagrass. Graailanden.

Hij was hier nog niet eerder geweest, maar hij woonde dan ook sinds kort in het stadje aan de dijk, in een flatje op drie hoog zonder lift en zonder uitzicht op de rivier. Nog betaalbaar, maar er waren plannen voor sloop dan wel een grondige renovatie, had de dame van de woningcorporatie gezegd. Hij zuchtte. Dat had hij nou altijd: dacht hij eindelijk vaste grond onder de voeten te hebben en dan trok zo'n dame die weer onder hem uit.

Het was stil onder de hemelkoepel.

Geen leeuwerik te horen, dacht de man bedrukt, geen tureluur, wulp of kievit meer te bekennen. Ook geen tractoren of andere machines gelukkig, het maaien en graaien is voorlopig gedaan.

In de buurt van de dijk zag het er anders uit. De rivier maakte hier een slinger en tussen de rechthoekige graslanden en de dijk lag een verwaarloosd, onregelmatig gevormd weilandje, kaal gegraasd

tussen bruine distels, plukken rafelige brandnetels en uitgebloeide zuring. Rond een ingezakt schuurtje stonden invalide bomen; wilgen en populieren met veel naakte takken. De grond rondom was overwoerd door brandnetels.

De man maakte aanstalten om de schuine oprit naar de dijk te bestijgen, toen iets zijn aandacht raakte.

Hij stond stil en keek zoekend om zich heen.

Zijn blik werd getrokken door een paard aan het eind van het taps toelopende weilandje, dat naar hem stond te kijken. Ze staarden ademtochten lang naar elkaar en bewogen niet. In het hoofd van de man waren even geen gedachten, wel een gevoel van vastzitten, met als annex een bede om hulp.

Het paard bewoog zijn hoofd op en neer en de man kwam uit zijn trance. Met een koele blik schatte hij de situatie in. Er was een afrastering tussen het weiland en de dijk van oud en verkreukeld schapengaas; sommige palen waren afgebroken, andere stonden scheef. Het paard leek erin vast te zitten.

Zonder er verder over na te denken kromp de man over een oud en verzakt ijzeren hek, dat zo te zien al in jaren niet open was geweest, en liep naar het paard toe, dat geduldig naar hem bleef staan kijken.

Het stond er al een tijd, te oordelen aan de hoop mest bij zijn achtereind. Het had kennelijk uit de sloot willen drinken en was met een achterhoef in het schapengaas verstrikt geraakt.

Het paard liet een ingehouden hinnik horen en zwaaide zijn hoofd op en neer. Haar hoofd, het was een merrie.

Voorzichtig naderde de man het verstrikte achterbeen. De grond bestond uit vertrapte en opgedroogde modder met distels en brandnetels.

Inderdaad, de hoef was door een maas gegaan. De man knielde, het gaas was strakgetrokken door de pogingen van het paard om zich los te trekken, waarbij het zich had verwond. Hij verjaagde de vliegen van het geronnen bloed, maar ze landden meteen weer als hij stopte met zwaaien.

Eerst moest de spanning van het gaas af. Met een stuk paal wrikte hij het los van de weidpalen.

'Blijf staan!' gebod hij het paard dat zich had willen verplaatsen. Hij maakte nog meer los; dat was niet moeilijk: de krammen vielen bijna vanzelf uit het verrotte hout.

Nu zou een kniptang handig zijn, maar die had hij niet. Geruststellende woordjes mompelend knielde hij bij de gevangen hoef. Het losse gaas gaf ruimte om de dichtgetrokken maas open te schuiven. Het paard rilde en zwaaide het hoofd op en neer toen hij

de wond aanraakte, maar bleef stil staan. Met grote moeite opende hij de maas verder, prikte zich aan een gebroken eind draad en wrikte het draad om de hoof heen, die het paard gehoorzaam optrok toen hij de hoof omhoog duwde.

'Blijf staan!' gebood hij het paard opnieuw. Er lag een groot stuk schapengaas half vertrappt in de opgedroogde modder, het beest kon bij elke stap opnieuw verstrikt raken. Het paard, dat de hele tijd had omgekeken, zwaaide het hoofd terug en hield de gewonde hoof omhoog. De man trok het gaas onder het paard uit. Brandnetels prikten gemeen. Hij trapte en rolde het in een slordige bos en propte die tussen nog overeind staande palen van de afrastering.

'Zo, je bent vrij.' De man strekte zijn rug. Het paard mankte naar de slootkant en begon gulzig te drinken.

Hij kon het dier zo niet achterlaten, een wond aan een hoof, vliegen op de wond en niets meer te eten op het kale, knobbelige land. Het was tamelijk mager, de botten waren overal zichtbaar.

Hij keek om zich heen; wat was korter naar de stad: over de dijk of dezelfde weg terug? Hij besloot over de dijk te gaan, al maakte die een grote bocht.

Het paard had genoeg gedronken en mankte naar hem toe. Het was best een groot exemplaar, bruin met donkere, verklitte manen en staart. Het had geen halster om. Het maakte zachte hinnikgeluidjes en bleef voor hem staan, op drie benen.

De man aaide het grote hoofd en de hals; het paard wreef het hoofd langs de man.

'Ik ga iets halen om je wond te verzorgen,' zei de man kordaat toen hij weer kon nadenken. Hij draaide zich in de richting waarheen hij van plan was te gaan en wees, het grote hoofd met zijn andere arm tegen zich aan drukkend. 'Ik kom terug als de zon...' hij wees een plek in de hemel aan, '...ongeveer daar staat.' Het paard maakte beamende geluidjes, rommelend in de grote borstkas.

Zo bleven ze nog een tijdje staan.

'Kom, ik moet gaan, anders wordt het te laat,' zei de man schor. Hij liet het paard los, dat achter hem aan sjokte naar het hek.

Hij klom er overheen, aaide de neus voor een laatste keer en beende de dijk op.

Einde van het fragment

Ewout Storm van Leeuwen

FIETSEN

novelle

De stad begon tot leven te komen. Vage geluiden van deuren die open en dicht gingen, de echo van kinderstemmen, autodeuren die dichtsloegen, onverstaanbare stemmen. Snelle voetstappen op de trappen, een opvliegend kind. Dan moest het al na achten zijn.

De man op de vierde verdieping rilde van genot bij het aantrekken van zijn zeemleren wielbroek. De gladde kunststof van het felgekleurde shirt tegen zijn huid, de zeemleren handschoenen, de soepele wielerschoentjes... de sensualiteit vertaalde zich in een explosieve energie. Met de koolstoffiber fiets op zijn schouder daalde hij de trappen af in een soort dans, zonder iets anders aan te raken dan de trap treden met zijn voeten. De buitendeur opende naar een baaierd van geluiden: auto's, stemmen, trams, roepende kinderen. Hij schoof de fiets onder zich en zette af. De ingehouden energie ontladde zich in een spurt tussen het verkeer door. Bij de stoplichten sprong hij van zijn fiets en sloeg over het trottoir rennend rechtsaf zonder vaart te minderen en was net voor de aanstormende fietsers van links op volle snelheid. Hij haalde de truc nog een keer uit. Even verder wilde hij naar links, maar er reed een tram achter hem en er was er eentje de bocht aan

het nemen de straat in waar hij heen wilde. Oranje. In een milliseconde besliste hij, zwaaide naar rechts en kwam met een scherpe 180° draai in de stroom fietsers van rechts die net optrok bij het groene licht.

Daarna kon hij vaart maken, reed een paar keer door oranje en bereikte na het laatste stoplicht de brug. Hij schakelde terug en versnelde op de helling omhoog, zijn benen traptten als bezeten; een minder degelijke fiets zou misschien verbogen zijn.

Op de afrit wierp hij zijn handen omhoog alsof hij de finish als eerste had gehaald en suisde naar beneden. Kalmer nu zoefde hij verder tot waar een fietspad aftakte de polder in. Hier deed hij rustiger aan en zijn temperatuur zakte toen het zweet in zijn kleren verdampte. Het was een orgastisch ritje geweest, als surfen op een golf die ook zijn dood had kunnen worden.

Gulzig dronk hij zijn ontbijtdrankje, kalm langs de wetering peddelend, tevreden dat zijn lijf de energie uit zijn reserves had gehaald in plaats van uit een omvangrijk ontbijt. Hij vond zich nog steeds te zwaar.

Hij had ook zijn bijna onverdraaglijke innerlijke elektrische vulkaan tot bedaren gebracht, zonder een pilletje te hoeven gebruiken. Er liepen nog schokken door zijn lijf, maar dat was ontspanning, wist hij. Hij meerderde vaart om sneller bij de ophaalbrug te komen waar hij het fietspad aan de andere kant kon nemen, het was aan deze kant druk met auto's en troepen fietsende kinderen.

Hij had niet goed opgelet, een luide krijs maakte hem er attent op dat er een botsing ging plaats vinden. In een milliseconde remde hij en zette zijn fiets dwars. De fietser van rechts deed dat ook en ze sloegen zijdelings tegen elkaar, wat hun laatste kinetische energie verbruikte; ze stonden stil, sturen, schouders, benen en heupen tegen elkaar.

'Goddomme,' gilde een vrouwenstem op geen handlengte van zijn oor. 'Wegpiraat! Kan je niet uitkijken, stomme hond! Ik kom van rechts, dolle aap!'

Hij was snel in denken en oproepen van beelden. 'Sorry, ik zag je niet, je zat net achter die rij coniferen.' Pas na deze uitspraak realiseerde hij zich wat er gebeurd was en schoot de schrik in zijn benen.

'Ik had die hele weg niet gezien,' mompelde hij er nog achteraan.

Ze maakten zich los van elkaar en liepen met hun fietsen naar de kant, er stonden enkele auto's te wachten tot ze er langs konden.

'Wat doen die stomme coniferen dan ook in dit veenlandschap,' mopperde de vrouw. 'Die horen hier helemaal niet thuis.'

Adrenaline van de bijna-botsing loste verder op en de man zonk in een treurig gat; zoals hij eigenlijk wel wist mede veroorzaakt door het overslaan van zijn ontbijt en het zoete "ontbijt" drankje, dat hem nu een bloedsuikerdip bezorgde.

'Wat heb je? Word je niet goed?'

'Ik moet wat eten,' mompelde hij bijna onverstaanbaar. 'Ik heb nog niks gehad.'

De vrouw keek om zich heen.

'Er is aan de overkant bij de brug een café-restaurant, maar het terras is nog niet open. We kunnen er heen lopen en kijken of ze wat te eten voor je hebben. Er zijn kilometers in de omtrek geen winkels.'

Ze had gezien dat hij niet meer in staat was te fietsen en maakte zich zorgen. Dat was bij haar ingebakken; als dochter van een dominee was ze opgegroeid met de boodschap dat ze verantwoordelijk was voor het welzijn van haar medemens. Daarom was ze verpleegster geworden.

De man liet zich meenemen. De vrouw, in het dorp geboren, kende de uitbater en diens vrouw die de kok was en wist twee uitsmijters los te peuteren. Ze zette zelf de stoelen en tafels uit op het terras. Haar fietstocht was al in het begin onderbroken en ze barstte van de energie. Zij had wel stevig ontbeten. Een uitsmijter daar bovenop sloeg ze niet af. Ze kon onbepert eten en werd niet dikker. Ze zag hem kijken terwijl ze zo bezig was en toen ze hun borden leeg hadden vroeg ze wat hij toch aan haar zag. Ze had een soort hunkering opgemerkt in zijn blikken.

'Oh eh, je eh... vitaliteit.'

'Je had er anders zelf ook de sokken in.'

'Dat duurt bij mij maar kort,' antwoordde hij somber. 'Als ik wakker word sta ik onder hoogspanning en moet dat eruit fietsen, anders zou ik gek worden. Maar het is net een strovuurtje: snel uitgebrand.'

'Als je de volgende keer flink wat volkoren boterhammen met pindaas meeneemt en die om het kwartier opeet, hou je je energie op peil. Je moet goed eten.'

'Zou dat helpen?'

'Vast wel. Wat voor werk doe je?'

'Ik werk momenteel freelance vanuit huis, maar ik werkte bij een financiële instelling op de Zuid-as. Eigenlijk verhuisde ik om de haverklap naar een andere firma.'

'Waarom?'

De man keek haar aan. Waarom wilde ze dat weten? Wilde hij het wel vertellen? Ja, besloot hij, ze was een zorgzame vrouw, hij durfde zijn hart wel te luchten bij haar.

'Vroeg in de ochtend ben ik voor anderen niet te

harden met mijn adhd. Dan zakt het een beetje en werk ik in korte tijd alles af. Daarna val ik in een dip. De rest van de dag ben ik waardeloos.'

'Wat soort werk doe je?' Ze wist van vasthouden.

'Ik ben juridisch medewerker, contracten en zo.'

Ze keek hem taxerend aan. 'Zullen we een eindje samen op fietsen? Hoe heet je?'

'Theo.'

'Dag Theo, ik ben Carola.'

Ze hield een hoog maar gestaag tempo aan, wat hem er toe dwong om zijn energie gedurende de eerste tientallen minuten te sparen, waardoor hij het langer kon volhouden. Het eiwitrijke voedsel bleef hem van energie voorzien. Eigenlijk kreeg hij alweer trek in een uitsmijter of iets anders stevigs en liet het haar weten.

'Ik weet een leuk terras verderop,' riep ze achterom. Hij vond het niet erg om achter haar te rijden: ze had een aantrekkelijke achterhand waaronder stevige, goed geproportioneerde blote benen bewogen en haar tempo was constant, wat het voor hem makkelijker maakte.

Hij wist de snelheid vast te houden, maar met moeite. Toen hij haar dat bekende bij het afstappen zei ze monter: 'Dan was je op je vetreserves aan het fietsen. Dat heet ketose, dat treedt pas in als alle makkelijke suikers verstookt zijn.'

Na de uitsmijter zei hij dat hij naar huis wilde. Zij was juist van plan om nog dieper de polder in te gaan.

Hij aarzelde en schudde tenslotte zijn hoofd. 'Het lijkt me leuk om nog verder met je te rijden, maar ik heb werk liggen. Eh, fiets je elke dag?'

'Ja; wil je afspreken om samen te rijden?'

'Graag.'

Ze glimlachte en kneep hem even in de wang. 'Neem genoeg boterhammen mee, dan gaan we de polder in. Daar zijn geen terrasjes.'

Haar aanraking deed verlangen opvlammen, dat echter weer even snel verdween. Een zelfbeschermingsmechanisme dat hij met schade en schande had moeten leren. Het gebeurde automatisch.

Ze spraken tijd en plaats af en gingen elk een andere kant op.

Einde van het fragment

De vrolijke nood #13

Het Geluksvirus

**Vannacht ben ik besmet geraakt
met het geluksvirus,
terwijl ik onder de sterren
stond te zingen.
Het is ontzettend besmettelijk,
dus laten we kussen**

Hafiz (14e eeuw)

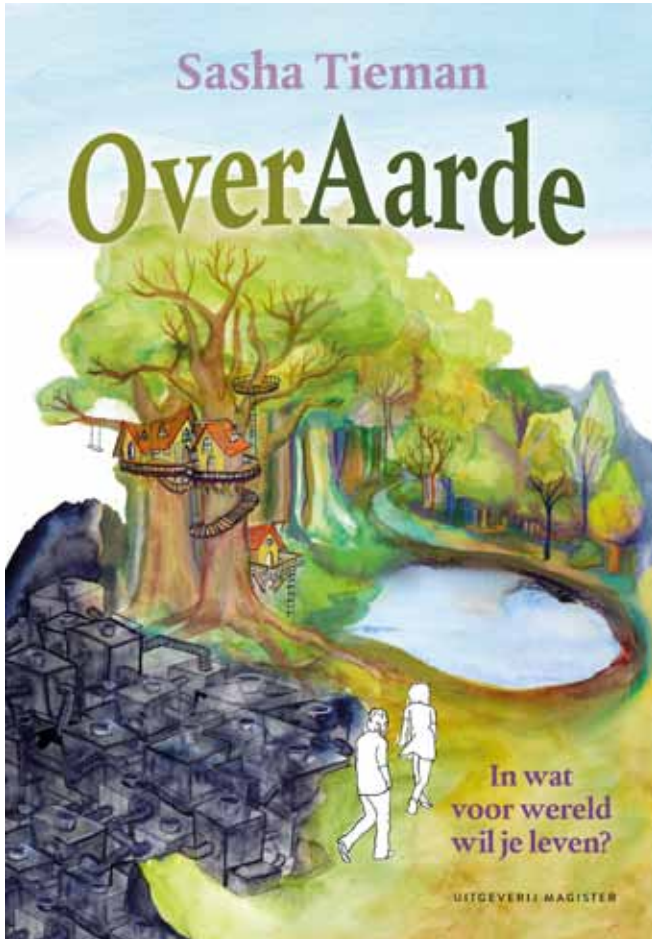

Vertaling: Hans Plomp Beeld: Masja Ottenheim

Boekfragment van:

Sasha Tieman

Uit haar in 2021 verschenen jeugdroman: *OverAarde*

Groezel en Grauw zitten in een ouderwetse kooi, gemaakt van degelijk hout en hoog in een boom. Zelfs al zouden ze eruit weten te komen zonder hun moderne hulpmiddelen, die in beslag zijn genomen, dan zou het nog niet meevallen om heelhuids en ongemerkt langs de boom naar beneden te klimmen. Aan de takken hangen lawaaimakende rammelvoorwerpen. En onderaan de boom staan afwisselend Knots en Pijl-en-Boog, die er na hun glorieuze overwinning op het bospad niet vanaf waren te brengen om hun gevangenen hoogstpersoonlijk te bewaken. Snuffit draagt zijn steentje bij door regelmatig omhoog te kijken om te controleren of de indringers nog steeds in de kooi zitten, en dan elke keer zachtjes te grommen.

Vooral Grauw heeft het moeilijk met de situatie. Hij houdt er niet van om opgesloten te zijn in kleine

ruimtes, zegt hij regelmatig tegen Groezel.

‘Ons kantoor is anders ook niet bepaald groot,’ zegt die.

‘Ja, maar daar kan ik tenminste nog uit als ik genoeg heb van jouw geleuter...’ Grauw kijkt behoedzaam tussen de spijlen door naar beneden. Hij heeft hoogtevrees dus de aanblik van de grond zo’n tien meter beneden hem vrolijkt hem ook al niet op.

‘En wiebel niet zo. Je maakt me gek!’

Groezel houdt op met uitproberen hoe hij de meeste lawaaimakende voorwerpen tegelijk kan laten rammelen. Hij zucht.

‘Ben je van plan om de hele tijd zo te blijven? Ge-niet liever van de buitenlucht. Wie weet hoe lang we hier nog zitten!’

‘Je bent niet goed snik met je buitenlucht. Wat maakt jou zo vrolijk onder deze omstandigheden? Is die buitenlucht soms in je bol geslagen?’ Grauw kijkt Groezel woest aan, de twee groeven tussen zijn wenkbrauwen zijn dieper dan ooit.

‘Ik ben helemaal niet vrolijk. Ik probeer er gewoon het beste van te maken. We kunnen voorlopig toch niks doen.’ Groezel gaat zitten met zijn benen bungelend tussen twee spijlen door. Hij probeert een passende, serieuze gezichtsuitdrukking aan te nemen. Maar eigenlijk is het waar: hij voelt zich vreemd vrolijk. De lucht hier ruikt lekker; beter dan die mufte kantoorlucht. En de aanblik van het dorp onder hem, de daken van de hutten, de vuurplaatsen, de waterpomp – en af en toe iemand die langsloopt, bezig met één of andere dagelijkse handeling, soms zelfs zwaaiend naar hen alsof ze welkome bezoekers zijn – het ademt allemaal een levenslust die aanstekelijk op hem werkt, ook al neemt hij er geen deel aan.

Bovendien heeft hij geen hoogtevrees, integendeel – het is een ongekende sensatie om zo in een boom te hangen als een vogel in een kooi; bijna als vliegen. Natuurlijk zou hij liever een vrije vogel zijn, maar hij vraagt zich af wat hij dan zou doen. Zo snel mogelijk terugvliegen naar de stad? Als vogel zou hij vast liever hier in de buurt rondvliegen, van boom naar boom, af en toe een beetje hippen in het vochtige gras... Al dat groen. Het voelt alsof hij het gemist heeft, al herin-

nert hij zich haast niet anders dan de Grijze Wereld. Heel ver weg, ergens in zijn jeugd, zijn vage herinneringen aan spelletjes bij bomen, in bomen...

Ineens herinnert hij zich een moment, waarschijnlijk was hij een jaar of tien, elf. Hij zat hoog in een boom, ze speelden verstoppertje en zijn plek was zo goed dat niemand hem vond. Hij zat daar heel lang, zo lang dat hij zich afvroeg of de anderen misschien inmiddels iets anders waren gaan doen zonder hem. Maar hij ging niet naar beneden. Hij zat daar goed, leunend tegen de stam op een fijne, brede tak, hij hoefde zich niet eens vast te houden. Hij voelde zich helemaal thuis in die boom, alsof hij zijn hele leven al in bomen woonde. En plotseling, van het ene moment op het andere, zag hij zichzelf. Hoe hij daar zat op dat moment in die boom. Een minuscuul klein mens in een reusachtig grote boom in een bos op de nog veel grotere wereld, die rondzweefde in de niet voor te stellen zo grote ruimte. Het gekke was dat hij zich heel erg klein voelde, en tegelijkertijd heel erg belangrijk. Hij, Groezel, was het middelpunt van alles! Hij voelde zich alsof hij een acteur was in een film waarin alles wat hij deed van grote betekenis was. Op dit moment zat hij in deze boom, een heel belangrijke boom, het voelde een beetje alsof deze boom levend was – anders levend dan anders. Meer op een manier zoals hijzelf dat was, als een wezen met eigen gedachten en gevoelens. Groezel had het idee dat hij kon praten met deze boom, dat de boom hem begreep en wist hoe belangrijk hij was. Hij praatte ook daadwerkelijk met de boom, in zijn gedachten, hij vertelde hem dat hij, Groezel, op de wereld was om belangrijke dingen te doen. Dingen die belangrijk, zelfs bepalend zouden zijn in de geschiedenis van bomen en mensen. De boom vroeg Groezel of hij een idee had wat voor soort dingen dat zouden zijn. Groezel had geprobeerd om zichzelf vóór zich te zien, tien, twintig jaar verder – en zag zich als een strijder in een bos, op een missie die eerst topgeheim was en achteraf wereldberoemd zou worden. Hij had een camouflagepak aan (net zoals nu) en was alleen (niet zoals nu), maar stond in verbinding met andere belangrijke mensen om de wereld te redden.

Groezel heeft in jaren niet meer aan dit moment gedacht. Hij herinnert zich dat hij heel lang in de boom zat, en toen naar beneden klom met het gevoel dat er iets wezenlijks in hem was veranderd. Nog dagen liep hij rond alsof hij in een film speelde; bij alles wat hij deed keek hij naar zichzelf en dacht: wat ik nu doe is belangrijk, dit bepaalt wie ik later zal worden, later als ik de wereld ga redden. Op een

gegeven moment ebde dit gevoel langzaam weg, maar ergens onder de oppervlakte bleef het geloof bestaan dat hij iets belangrijks zou doen met zijn leven.

Toen hij klaar was met school twijfelde hij tussen boswachter en politieman worden, en hij koos politieman omdat hij dacht dat hij dan op allerlei plekken zou kunnen komen, ook in bossen, terwijl hij als boswachter niet meer zo veel tussen de mensen zou zijn. En hij dacht dat er meer te redden viel aan mensen dan aan bossen, er werden veel teveel bossen gekapt en dat ging hem erg aan zijn hart, maar het waren mensen die de bossen kaptten dus de mensen moesten veranderen, niet de bossen. Er waren activisten die zich vastketenden aan bomen, of tunnels groeven en daarin gingen zitten zodat de graafmachines er niet langs konden. Groezel vond dat erg moedig, maar hij had in de krant gelezen dat deze mensen uiteindelijk altijd werden weggehaald door de politie, waarna de bossen alsnog werden gekapt. Dus hij ging bij de politie. Hij dacht dat hij misschien bij de politie iets zou kunnen veranderen zodat ze zouden stoppen met de mensen weghalen die andere mensen wilden tegenhouden om bomen te kappen.

Toen kwam de Spiraal. En Groezel beseftte dat hij geluk had gehad – hij had goed gekozen, want de politie was een van de weinige beroepsgroepen waaruit mensen werden gekozen om de rest van de wereld te begeleiden naar de nieuwe wereld van binnenleven. In deze tijd gebeurde er heel veel, er moest een compleet nieuw systeem in werking worden gebracht: alle huizen moesten worden aangepast met dakgaten en buizensystemen. Daarop moesten alle fabrieken worden aangesloten zodat spullen en eten de mensen zouden kunnen bereiken – voor elke fabriek werden er mensen uitgekozen die ervoor zorgden dat die bleef draaien. Vervolgens moest het hele Web, dat het oude internet zou vervangen, worden opgebouwd – computerdeskundigen behoorden ook tot de ingewijden. Tenslotte moesten de mensen uit de schuilkelders naar de huizen worden begeleid – helikopterbestuurders waren al aanwezig in het politiekorps.

Toen OverAarde goed en wel in gang was gezet was Groezels idee dat hij de wereld zou redden een beetje op de achtergrond geraakt. Het leek ook niet meer zo nodig. Alles was immers beter nu – er werden geen bomen meer gekapt, de lucht was schoner, iedereen had te eten, er waren bijna geen besmettelijke ziekten meer. Groezel deed zijn werk op kantoor, dat was weliswaar saai en Grauw was niet het meest vrolijke gezelschap, maar in zijn vrije tijd kon

Groezel naar een van de uitkijkposten gaan aan de rand van de stad, daar waren kijkers waarmee je kon uitkijken over de natuur buiten de stad. Rechtstreeks contact met natuur was niet toegestaan, aangezien was gebleken dat teveel kleur schadelijk is voor mensen. Maar van een afstand naar de bomen kijken mocht nog wel, mits met mate en natuurlijk met een beschermende kap boven de ogen, tegen het felle blauw van de lucht.

Groezel bracht vele uren door in de uitkijkposten en voelde zich bevoorrecht omdat hij een van de weinige mensen was die daar konden komen, waardoor hij in alle rust van de bomen kon genieten. In de stad waren er geen bomen meer, dat was wel jammer, maar het was goed dat de natuur buiten de stad nu met rust werd gelaten door de mensen, en kon herstellen van al die eeuwen schade die de mensen er hadden aangericht.

En verder had hij zijn muziekverzameling, waar hij elke dag naar luisterde. Op een dag hoopte hij een leuke dame te ontmoeten die zowel van bomen kijken als van muziek hield, zodat hij samen met haar zou kunnen genieten van zijn bevoorrechte leven. Jammer was wel dat er weinig leuke dames rondliepen, omdat de meeste mensen immers in de binnenwereld waren. Maar Groezel moest er niet aan denken om altijd binnen te zijn en nooit meer

een boom te kunnen zien, hij was tenslotte een echte buitenman. Nee, hij had geluk gehad, en daarom dacht hij niet meer aan die gekke dromen van vroeger, over in camouflagepak rondlopen in de bossen om de wereld te redden...

Nu heeft hij ineens heel veel tijd om na te denken. Toch zonde eigenlijk dat alle bomen in de stad gekapt zijn. Bomen geven toch zuurstof? Maar ja, ze zijn groen, en kleuren samen met CO₂-uitstoot, dat geeft teveel prikkels in je hersenen, dan kan je niet goed meer denken. Dat wordt tenminste beweerd. Maar op dit moment voelt hij zich eigenlijk behoorlijk helder. Helderder en rustiger dan hij zich sinds lange tijd gevoeld heeft. En dan dat geluid van al die vogels – als een massage van je oren, heerlijk. Daar zouden ze eens muziek van moeten....

‘Ik wou dat die rotvogels hun bek eens hielden!’ gromt Grauw achter hem.

‘Snavel,’ zegt Groezel werktuigelijk.

‘Wat?!’

‘Snavel – een vogel heeft geen bek maar een snavel.’

‘Maakt mij dat nou uit. Als ze ‘m maar dichthouden. Dat stomme ge..ge.. getsjilp!’

Het klinkt anders beter dan het geluid dat uit jouw mond komt, denkt Groezel – maar zegt het niet. Hij bengelt met zijn benen.

Einde van het fragment

De vrolijke nood #14

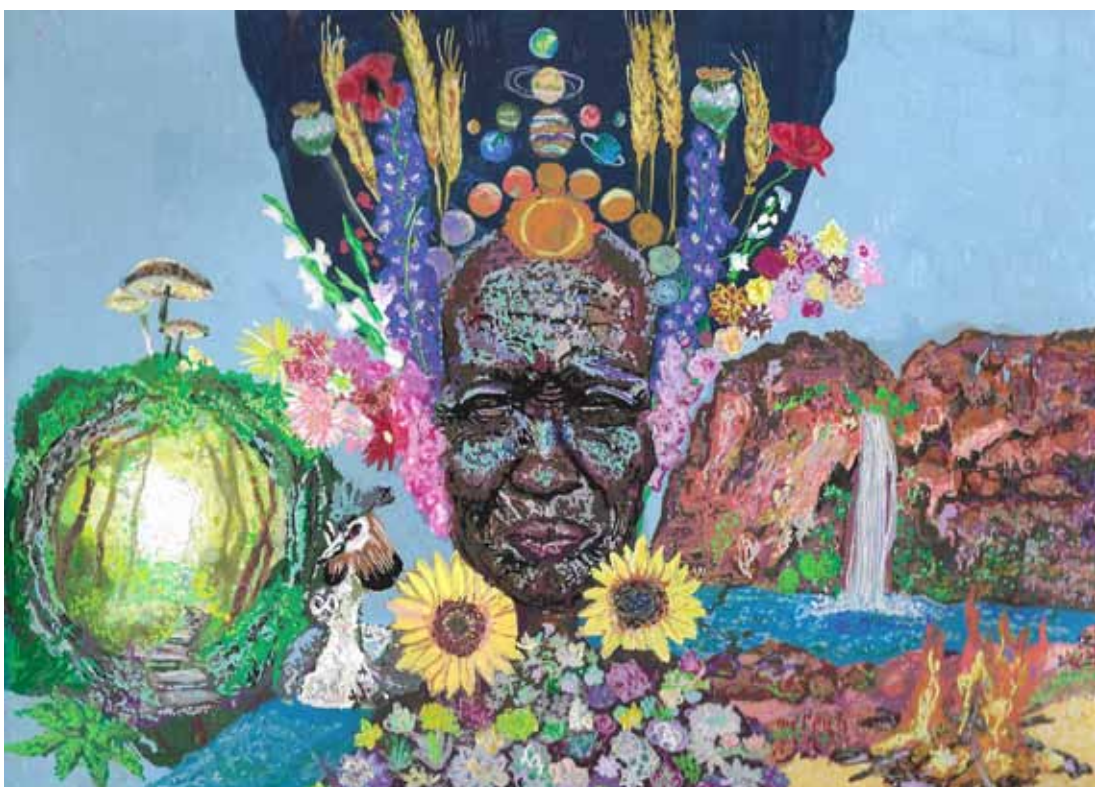
Ode aan Moeder Aarde

Brood uit graan
en glas uit zand,
kleding uit katoen
en koffie van gebrande bonen.

Zij schenkt ons leven
in de natuurlijke pracht
als haar menselijk nageslacht.

Zij is de Oermoeder
die fluistert
uit de mist der tijden
voor wie luistert:
“Liefde en wijsheid
vormen een kracht
tussen hard en zacht
een innerlijk licht
bij dag en bij nacht.”

*Tekst: Hans Plomp
Beeld: Masja Ottenheim*

Boekbespreking

Sarah Morton

Joshua Stiller

Blinde Timo en het meisje van de bakker

novelle

Ik moest even bijkomen van het boek *Blinde Timo en het meisje van de bakker*.

De tranen liepen over mijn wangen en dat gebeurt me niet vaak bij het lezen van een boek. Het is een liefdesverhaal en speelt zich af in een dorp aan de Franse kust. Het lijkt wel of de auteur er zelf bij is geweest.

Timo moet vaak zichzelf maar zien te redden. Zijn moeder werkt op onregelmatige tijdstippen. Daardoor is er ook onregelmatig eten. Op school wordt hij niet toegelaten, omdat hij blind is. Hij groeit op in armoede. Een groot deel van de dag zwerft hij wat rond.

Gelukkig kan hij terecht bij de vissers, die hun bijvangst opbakken in een pan. Er is altijd genoeg over. Daar kan hij bijna de hele dag op teren.

Hij is geliefd bij de kinderen in de buurt, aan wie hij mooie verhalen vertelt. Weliswaar kan hij niet

lezen, maar wel goed luisteren. Hij heeft een sterke verbeeldingskracht.

Op gevoel, tast en geur leert hij zich te oriënteren. Manon (het meisje van de bakker) kende hij vanaf dat ze vijf waren en zij maakte hem wegwijs in het dorp.

Wanneer Manon niet op school is, is hij met haar samen. Een lief, dapper en eigenzinnig meisje. Beiden zijn ze vrij. Tussen hen ontstaat een onbevangen, maar sterke liefde. In het verhaal zijn ze twaalf en zijn ze hun seksualiteit aan het ontdekken en elkaar.

Dan ontmoeten ze Sophie, een doodziek meisje. Ze kan nauwelijks lopen, zo zwak is ze. Haar moeder vraagt Timo om haar verhalen te komen vertellen.

Al snel nemen hij en Manon Sophie op in hun vriendschap.

Sophie is eigenlijk ten dode opgeschreven door een onbekende aandoening. Timo heeft een goede intuïtie voor wat mensen nodig hebben. Hij komt op het idee om Sophie de gebakken zeediertjes te eten te geven. Daar knapt ze vast van op, daar is hij van overtuigd.

Hij heeft het goed aanvoeld. Binnen een paar dagen kan ze al een beetje lopen en samen oefenen ze met zwemmen in de zee.

En Sophie's moeder behandelt hen als gezinsleden. Ze zorgt goed voor hen.

Er ontstaat een mooie samenwerking. Tegelijk is Timo ongerust, omdat zijn moeder al een paar dagen niet thuis is gekomen.

Er wordt navraag gedaan bij de politie, maar elk spoor ontbreekt. Is ze zomaar weggegaan, zonder hem iets te zeggen? Of is er iets anders gebeurd?

Het is een mooi boek, met een goed evenwicht tussen avontuur, hartstocht, ontroering en spanning. Een sterke plot.

Ik voelde al aankomen dat er iets om zou slaan (de tekst op de achterkant geeft het ook al weg), maar dat het zo tragisch zou zijn...

De levens van onschuldige kinderen verwoest, door het egoïsme en de kleingeestigheid van sommige volwassenen. Het raakte me in mijn ziel.

Timo en Manon worden gestraft voor hun liefde. Dat zoiets moois uit elkaar gehaald wordt.

Inderdaad zinloos geweld tegen kinderen. Waarom? En zulke misstanden komen nog steeds voor.

'Ik lag de hele nacht om mijn moeder te roepen. Dat dachten ze. Maar ik riep om Manon.'

Het Frans voor mama is 'maman'. Dat klinkt enigszins als Manon.

Ik vraag me af of die auteur die naam bewust heeft gekozen.

Als oude man blikt Timo terug op zijn leven, waarover hij geïnterviewd wordt. Hoe het Manon is gegaan, daar weet hij weinig tot niets van af. Een groot deel van zijn leven was hij op de vlucht. Zou hij haar weerzien?

Dan komt hij een bekende tegen. Destijds een van de kinderen die naar zijn verhalen luisterde. Hij weet meer over wat er allemaal is gebeurd in het dorp sinds Timo uit beeld is geraakt.

Het blijkt heel anders te zijn gegaan dan Timo zich had voorgesteld. De gebeurtenissen hebben ook doorgewerkt in de levens van de andere kinderen in het dorp.

Joshua Stiller heeft al eerder drie romans geschreven vanuit het perspectief van een kind (*Commune-kind*, *Zwerven per ongeluk*, *Tomeloos*).

Waarin kinderen ontdekken dat ze niet op hun plek zijn in de wereld van volwassenen.

Zijn werk verdient een breed publiek.

Mooie, sobere tekening die goed past bij het verhaal.

*Blinde Timo
en het meisje van de bakker*

Auteur: Joshua Stiller
ISBN: 9789072475718

Uitgeverij: Magister
Te verkrijgen bij onder
andere Bol.com

Voor de andere titels
van Stiller zie
www.boekencooperatie.nl

Astrid Oudheusden, *Zij leest*

Chat:

Joshua Stiller chat met Ewout Storm van Leeuwen

J.S. Goedenavond Ewout, ik heb je om dit gesprek gevraagd omdat ik het graag over een paar persoonlijke dingen met je wil hebben, naar aanleiding van de e-boekjes die je me hebt gestuurd. Onze e-mail relatie is weliswaar tot nu toe te kenschetsen als spaarzaam en beperkt tot zakelijke en inhoudelijke communicatie over het uitgeven van mijn manuscripten, doch kan evengoed voor een uitwisseling van gedachten gebruikt worden.

ESvL Ik was verrast, maar ga je gang.

J.S. Ewout, je publiceert al een aantal jaren boeken van mijn hand, dus vreemden zijn we niet helemaal voor elkaar, al verkies ik strikte anonimiteit. Allereerst moet het van mijn hart dat ik blij verrast ben door de boekbespreking door Sarah Morton van mijn laatste roman *Blinde Timo en het meisje van de bakker* die je me stuurde. Maar daar wil ik het niet met je over hebben.

ESvL Zoiets vermoedde ik al, want dan zou je het over jezelf hebben.

J.S. Niet zo spits, laat me uitpraten. Mijn verwondering over je genrewisseling is de afgelopen maanden zodanig aan verbijstering gaan grenzen dat ik dit gesprek wil aangaan.

ESvL Wat bedoel je met genrewisseling?

J.S. Ik ben nog niet klaar met mijn inleiding. Je laatste boek, *The beautiful reset*, een werkstuk van 600 bladzijden, is te kenschetsen als literaire non-fictie. Economische beschouwingen en perspectieven heb je in een meeslepende romanvorm gegoten. Indrukwekkend, angstaanjagend, zelfs hoopgevend hier en daar.

ESvL Dat zijn nogal wat sterke adjectieven.

J.S. Daarom verbaast het me dat je dit magnum opus maar wat laat slingeren en zonder enige onderbreking een stelletje eh, stuiver novelletjes...

ESvL ...

J.S. Stop, houd je erbuiten... niet alleen schrijft, dat is nog daargelaten, dat mag je in de afzondering van je studeerkamer doen... maar je hebt ze ook nog eens in razend tempo gepubliceerd!

ESvL Tja, een boekje van 50 bladzijden is gauw klaar...

J.S. Foei, vergelijk dat eens met het doorwrochte werk van onze collega Gerbrand Muller. Die kan er jaren over doen, heb je me eens verteld, om een verhaal rijp voor publicatie te maken!

ESvL Die terughoudendheid heb ik niet, dat klopt.

J.S. Natuurlijk klopt dat. Ik weet wat ik zeg...'

ESvL Heb je daar ook zo lang over nagedacht?

J.S. Niet zo bijdehand, lieve vriend. Ik heb een trendbreuk bemerkt en daar wil ik meer over weten.

ESvL Je bedoelt dat ik van bloedserieus werk, waar ik vier jaar over heb gedaan, waarin ik talloze essays van mijn vriend Luc Sala in heb verwerkt in de vorm van dialogen, lezingen, brieven, ben overgeschakeld naar flutfictie?

J.S. Dat woord is van jou, maar ik ben blij dat je die trendbreuk zelf ook ziet.

ESvL Ik had daar behoefte aan, Joshua. Ik heb in de belevenissen van de economisch journalist Jonathan Fonck alles neergepend wat ik de mensen wil vertellen. Nou ja, alles... Heb je het trouwens gelezen?

J.S. Zeker. Ik lees alles wat je publiceert.

ESvL Fijn om te horen. Ik was daarna aan het eind van mijn Latijn. Ik had er niets meer aan toe te voegen. Ik had al mijn troeven uitgespeeld.

J.S. Maar vanwaar toch die novelletjes?

ESvL Ik ben de eerste begonnen in Chartres, toen ik daar ik juli was voor onderzoek aan de kathedraal. Ik schrijf daar een historische roman over...

J.S. Ook weer feitelijk materiaal, hypothesen en standpunten in romanvorm?

ESvL Ik kan niet anders, Joshua. Ik heb een hoofdpersoon nodig die mijn standpunten verkondigt en die het mis kan hebben. Als ik iets poneer heb ik een antagonist nodig. Ik kan geen wetenschappelijke verhandelingen schrijven. Echt niet.

J.S. Zwak verweer. Maar je hebt nog steeds niets verklaard over je nieuwe rage.

ESvL Dat komt doordat ik, sinds Corona rond waart, als een kluizenaar leef. De enige met wie ik dagelijks praat ben ikzelf. Om niet met de kop tegen de muur te lopen schrijf ik dat op.

J.S. En jij vindt die monologues intérieurs de moeite waard om ze in boekvorm uit te brengen?

ESvL Laat me toch. Er is toch bijna niemand die ze leest.

J.S. Maar ik wel!

ESvL Dat is jouw keus.

J.S. Goed. Ik ben weer kalm. Bekvechten zou een zwakheid zijn. Vertel me, hoe ontstaat zo'n verhaal?

ESvL Dat weet ik niet. Ik denk over mezelf na en ga schrijven, met geen flauw benul waar het naartoe gaat. Dat is zo apart, ik schrijf bijna elke dag een of enkele alinea's, en als ik ze teruglees blijkt het een vloeiend verhaal te zijn geworden. Vroeger kon ik jaren zo doorgaan, 1200, 1500 bladzijden lang.

J.S. Ik ben wel wat van je gewend, ja. Wordt Chartres ook zolang?

ESvL Dat weet ik niet. Ik heb er sinds mijn onderzoek in juli niet meer aan gewerkt. Sindsdien schrijf ik alleen maar die korte novelletjes.

J.S. Je bent er in ieder geval eerlijk over dat die man jijzelf is. Goed, we hebben een hond gehad, een paard, een kind, een vrouw op een fiets...

ESvL *De reis van Chéri* zou ook Man en Kat hebben kunnen heten. De eerste van de reeks.

J.S. Dat was een gaaf boekje, Ewout. Geen fantasie, maar wat je werkelijk heb beleefd, exterieur en interieur.

ESvL Joshua, mijn zelf opgelegde lockdown veroorzaakt zoveel broei in mijn schrijfcentrum dat ik moet schrijven hoe het zou zijn als... hoe ik mij verhoud tot...

J.S. Het verbaast me alleen dat je die werkjes zo snel publiceert. Hoe kan daar dan enige rijping in plaats vinden?

ESvL Zie het als spontane ontboezemingen. Het enige leven buiten de deur dat ik heb speelt zich af in mijn fantasie.

J.S. Zijn er nog meer onderweg?

ESvL Wel drie.

J.S. Nu, veel wijzer ben ik niet geworden. Blijkbaar ben je in staat om mij af te leiden van de vragen die ik eigenlijk had willen stellen, maar die weet ik nu ook niet meer.

ESvL Probeer het later nog eens.

J.S. Ja ja. Welterusten.

Boekfragment van:

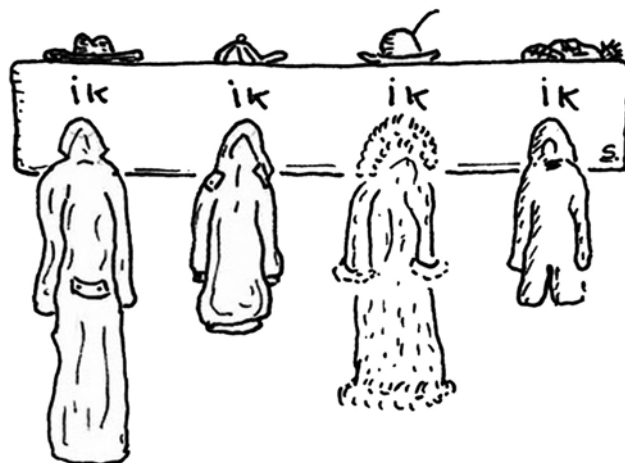
Sanatan de Jongh Swemer

Uit zijn in 2021 verschenen wijsgerige aanwijzingen: *Dansen met je Ego*

Inleiding

Hoe ontstaat je Ego?
 Wat is het precies?
 Heb je het wel nodig?
 Maakt je Ego je sterk of juist kwetsbaar?
 Wat zijn de valkuilen van je Ego?
 Hoe ga je daarmee om?
 Kun je plezier hebben van je Ego?
 Kun je dansen met je Ego?
 Dit boekje is een nadere kennismaking met je Ego.
 Hoe ontstaat je Ego?

Als je wordt geboren heb je nog geen zelfbeeld, geen zelfbewustzijn en weet je niet wie je bent. Maar je bent er wel.

In dit beginnende mensenleven heb je nog geen enkele ervaring gehad en ben je wat dat betreft een onbeschreven blad. Je hebt geen kattenkwaad uitgedaald, bent niet verliefd geweest en hebt nog niet ontdekt dat je rode bieten niet lekker vindt.

Je bent een totale oorspronkelijkheid die nog niet is benoemd, maar die we voor het gemak de naam IK (met hoofdletters) geven.

Dat IK heeft wel veel potentieel, talenten, sterke en zwakke kanten. Die zijn genetisch bepaald. Veel daarvan heb je gekregen van je voorouders, zoals de kleur van je haar en je ogen, of je lang en slank zult worden of kort en gespierd en of je muzikaal bent of toondoof.

Maar je hebt ook eigenschappen die uniek van jou zijn.

Je bent een jong mensenkind dat allereerst instinctief een tepel zoekt omdat je honger hebt en gaat huilen als je die niet kan vinden.

Een van de eerste dingen die je als baby steeds hoort is je naam. En langzaam begint het tot je door te dringen dat je kennelijk Marjolein bent of Alexander. Dat is de eerste bouwsteen van je Ego.

Er is een goede kans dat je de rest van je leven op

de vraag: Wie ben je? antwoordt met: Marjolein, of Alexander, en dat je je daarmee ook voorstelt aan andere mensen. Het is je eerste identiteit in het leven.

De tweede is meestal dat je leert dat je een meisje of een jongen bent. Hierna volgen de identiteiten in rap tempo elkaar op. Je bent telg van een familie waarvan velen dezelfde achternaam hebben en jij ook. Je leert dat je behalve kind van je ouders ook broer of zus bent en neef of nicht en kleinkind.

Naarmate je ouder en volwassen wordt, kent men je als leerling van een bepaalde school of student bij een instituut. Men weet bij welke sportclub je hoort en wat je beroep is. Je leert dat je dat allemaal bent en daarmee zijn het allemaal stukjes Ego.

Er zijn identiteiten die je je hele leven houdt, zoals bijvoorbeeld kind van je vader en moeder, maar ook een heleboel die kortstondig en tijdelijk zijn en voortdurend wisselen.

Bij elke identiteit hoort een bepaald gedrag of houding. Een rol die je speelt.

Laten we als voorbeeld een dag nemen in het leven van Marjolein, getrouwd met Peter. Samen hebben ze twee kinderen en ze heeft een zelfstandige baan.

De wekker gaat af en Marjolein wordt wakker naast Peter. Ze schiet in de rol van echtgenote, kijkt of hij ook wakker is en zegt dat ze de kinderen gaat wekken en ontbijt maken. Bij de kinderen is ze de moeder en tegelijkertijd de echtgenote wanneer Peter beneden komt.

Zodra ze man en kinderen op tijd het huis heeft uitgewerkt, stapt ze in haar kleine Fiat 500 en rijdt naar haar werk. Onderweg is ze een vrouw achter het stuur en deelneemster aan het verkeer. Zodra ze uitstapt op de parkeerplaats wordt ze een voetganger die moet uitkijken bij het oversteken.

Op het werk speelt ze voortdurend wisselende rollen, naar haar collega's, naar de directeur en naar de buitenwacht. Wanneer tussendoor een goede kennis opbelt, is ze aan de telefoon de vriendin.

Het spelen van al die steeds wisselende identiteiten is als het voortdurend aan- en uittrekken van jassen, jasjes en jacks die aan een kapstok hangen. Daar passen soms ook hoeden, petten of mutsen bij. Maar de vraag is: wie of wat is de kapstok?

Het is je IK dat geleerd heeft te denken dat je al die identiteiten ook werkelijk bent. Het zijn als kleine 'ikjes' die aan de grote IK worden opgehangen.

Die rollen moet je leren spelen om goed te kunnen functioneren in de maatschappij en in je cultuur. Het wordt je allemaal bijgebracht door je ouders, op school, bij de sportclub, enz.

Dat heet opvoeding.

Opvoeding zou je ook een conditionering kunnen noemen en kan in verschillende culturen anders zijn.

Wordt je in Nederland geboren, dan leer je bijvoorbeeld eten met mes en vork. Je moet met twee woorden spreken als je beleefd wilt zijn en dankjewel zeggen als je iets krijgt of wanneer iemand iets voor je doet.

Maar staat je wieg bijvoorbeeld in Japan, dan leer je zitten op een tatami-mat in plaats van op een stoel. Je eet met stokjes en je oefent je in de kunst van het correct buigen volgens maatschappelijk protocol.

Een kind in India evenwel leert eten met de vingers van de rechterhand en hoe het balletjes maakt van rijst met curry, om die met de duim in de mond wippen.

Zo heeft elke cultuur en maatschappij zijn eigen gewoontes en rolpatronen die nodig zijn om soepel te kunnen bewegen en navigeren in het dagelijks leven. Elk van die rollen hoort bij een identiteit en is een deel van je Ego.

Nationaliteit en religie zijn ingrijpende maatschappelijke en culturele identiteiten. Het zijn groepsidentiteiten die een belangrijk deel van je Ego kunnen vormen en waarmee je gemanipuleerd kunt worden tot daden waar je anders niet toe zou komen. Je bent bijvoorbeeld een Nederlander en iemand zegt dat alle Nederlanders lafbekken zijn. Dat raakt je en je kunt kwaad worden. Maar als iemand zegt dat alle Eskimo's lafbekken zijn zal het je een zorg zijn, want je bent geen Eskimo; je identificeert je daar niet mee.

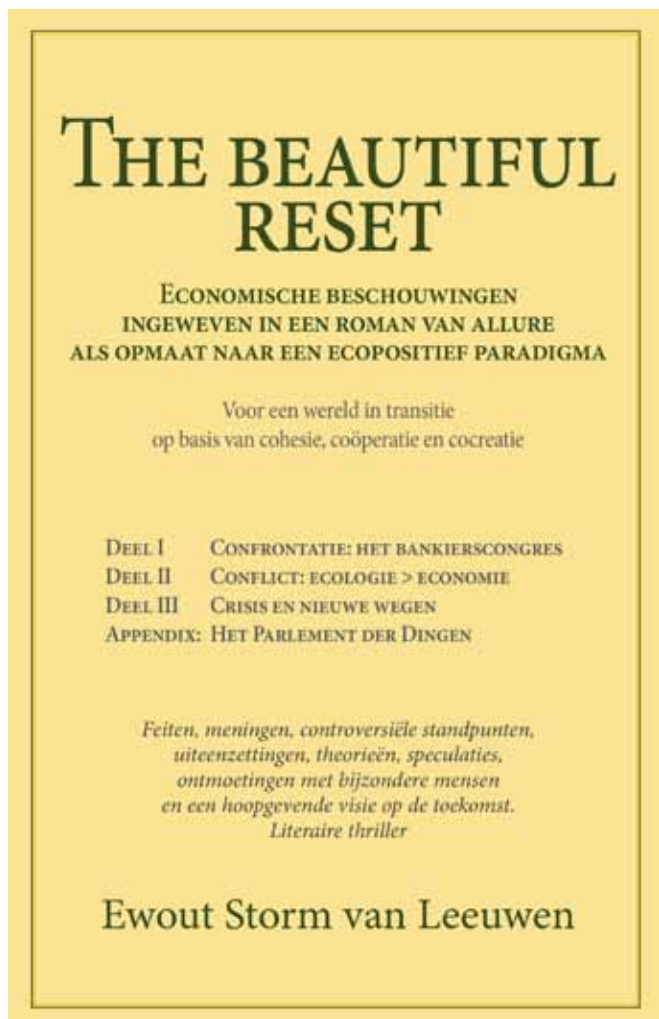
Veel ernstiger kan het zijn wanneer je land wordt aangevallen, want dan wordt jij aangevallen en ga je vechten. De geschiedenis is vol voorbeelden van jonge mensen, soms duizenden, die er toe worden gebracht om andere jonge mensen te vermoorden die ze niet eens kennen.

Religies kunnen op dezelfde manier manipuleren. Daarvan zijn voorbeelden genoeg in heden en verleden, van kruistochten tot cartoons.

Boekfragment van:

Ewout Storm van Leeuwen

Uit zijn in 2021 verschenen economische roman: *The beautiful reset*

0 2021.

PROLOOG: ONTSNAPPING UIT DE CRISIS

Het hoofd van de schipper verscheen op het scherm met een zonovergoten zee op de achtergrond.

‘Boss not there?’ Ik ondersteunde daarbij mijn hoofd met mijn linkerhand, teken dat ik niet vrijuit kon spreken en dat er geen namen genoemd mochten worden. Mijn internetverbinding was niet beveiligd.

‘Paar daagjes erop uit.’

‘Oh. Wil je zeggen dat ik hier een beetje vastzit? Iets met papieren of zo.’

‘Okido.’

‘Misschien kan je iemand sturen.’

‘Ik zal het doorgeven. Verder alles goed?’

‘Kon beter. Bij jullie?’

De schipper lachte. ‘Kon niet beter.’

‘Oké. See you.’

Hopelijk begrepen ze daar aan de andere kant van de wereld dat ik geen reisvergunning kreeg omdat ik geen vaccinatie paspoort kon overleggen. Het was trouwens de vraag of ik een ticket zou krijgen als ik die wel had gehad.

Wat nu? Ik had een dringende behoefte om weg uit dit land te komen en dat was juist om de redenen waarom ik dat wilde onmogelijk. Althans, volgens de reguliere reisroutes. Aangezien door de lucht reizen was uitgesloten, zelfs met een particuliere vlucht, bleef alleen de route over zee over.

De isolatie begon me op mijn zenuwen te werken. Op de krant was mijn persoonlijke aanwezigheid geweigerd door de *security*. Dat komt ervan als je je pand verkoopt en maar twee verdiepingen terughuurt, bedacht ik smalend. Dan gaan andere huurders de dienst uitmaken. Zelfs de boodschappen moest ik online doen en laten bezorgen. Ik zag werkelijk niemand meer.

Alleen het strand was vrij. Daar liep ik dan ook twee, drie keer per dag, ondanks het gure voorjaarsweer.

Het is nu donker, laat ik maar een slokje wijn inschenken, leek een troostende gedachte, maar was het niet echt.

‘Pong!’ Het scherm lichtte op. Malcolm weer.

‘Vraagje: er komt een nieuwe vrachtcatamaran uit Brest naar Rotterdam. Kan jij daar een rapportage over maken?’

Yes! Ze stuurden een catamaran om me op te halen! Nu niets laten merken, voor als er iemand meekeek. ‘Zeker. Wanneer en hoe contact? Wat komen ze trouwens doen?’

‘Sales.’

‘Oh, dat hoor ik dan wel.’

‘Ik laat hen hun persbericht mailen. Daar staat hun afspraak in, met een Hollandse werf. Licenties en zo.’

‘Ik zie het wel komen. Het is toch freelance hè? Niet voor de krant?’

‘Dat is aan jou.’

‘Okido.’

‘Welterusten dan, daar in de kou. Arme kerel.’

Pestkop. Oké, laptop in de sluimerstand laten, er kan misschien nog meer komen.

Dat gebeurde pas de volgende dag: een persbericht van een Franse werf, in het Frans en Engels, over de *maiden voyage* van hun nieuwste zeilende vrachtcatamaran met elektrische hulpaandrijving. Een reusachtig schip van 60 meter lang en 40 meter breed met 700 m³ vrachtruimen en een laadvermogen van 1200 ton. Ze had drie masten met 400 tot 600 m² zeiloppervlak, afhankelijk van de fokken en kluivers, geheel hydraulisch en automatisch. Door de computer sturing waren maar drie bemanningsleden nodig. Voor de elektrische hulpaandrijving waren twee schroeven van 80 kW beschikbaar op stroom uit brandstofcellen op waterstof. Nu nog van de wal getankt, in de toekomst zelf geproduceerd als ze zeilen met zonnecellen hadden.

Een spectaculair schip. Ik was enige dagen later niet de enige die op de pier van Hoek van Holland naar haar stond uit te kijken.

Ze was snel, heel snel. We moesten als gekken rijden om op tijd bij de aankomst in Rotterdam te zijn. De Franse bemanning ging voor anker vlak voor de Erasmusbrug, in het zicht van de hele stad. De hoge masten deden denken aan de tijden van de windjammers.

De rijkelijk aanwezige pers werd met een heen en weer pendelende rubberboot aan boord gebracht, braaf met mondkapjes voor. Dit was weer eens wat anders dan dat Corona nieuws.

Ik hield me een beetje afzijdig, maakte foto's en nam presentaties op.

De ontwerper en de eigenaar van de werf waren er, Franse technici en bemanningsleden, waaronder enkele aantrekkelijke Françaises, waarvan je kon afvragen of ze echt wel tot de “bemanning” hoorden.

Hun gemiddelde snelheid, vertelde de schipper in keurig Engels, viel tegen omdat ze de wind pal achter hadden gehad. Toch was 30 knopen niet slecht, in aanmerking genomen dat het niet hard had gewaaid en ze de motoren niet hadden bijgezet.

Natuurlijk zou er de volgende dag een demonstratietoetochtje gemaakt worden voor de kust.

Het was met de totale lockdown niet aantrekkelijk om in mijn eentje in een hotelkamer te gaan zitten met een pizza van Uber of een patatje, zodat ik naar huis terug reed. Die demonstratietoetocht geloofde ik wel.

Thuis maakte ik een behoorlijk maal voor mezelf en begon te schrijven. Ik wist al aan welke media ik mijn artikel zou sturen. Ik zou daarbij met enkele collega freelancers moeten concurreren, maar mijn artikel zou niet gaan over hoe fantastisch het schip was, maar welke verschuiving naar lokale netwerken deze snelle vrachtzeilers in de wereldhandel konden bewerkstelligen. In combinatie met gerobotiseerde kleinschalige productie en 3D printing van gespecialiseerde artikelen kon de maakindustrie weer terugkomen bij de eindgebruikers. Locale en regionale markten gaan gepaard met minder massaal en fijnmaziger handelsverkeer, waarvoor deze supersnelle zeilende vrachtschepen de ideale carriers waren. Zeker in combinatie met het slepen van waterstofballonnen, met aanhangende vracht, een transportwijze voor waterstofgas die zo voor de hand lag dat niemand eraan had gedacht.

Ik stond aan de kade toen enthousiaste perscollega's met de rubberboot aan wal werden gebracht. De aardige, atletische Française aan de elektrische buitenboordmotor sprak me aan, staande in het deinende geval.

Of ik aan boord wilde komen voor een aperitief.

Dat was waar ik op had zitten vlassen.

De ontwerper en de werfeigenaar waren in bespreking met een scheepsbouwer aan de Merwede over een licentie, vertelde de schipper me bij een whisky. Zij zouden met de Thalys terugreizen naar Parijs en van daaruit naar Bretagne. Ik had op alles gerekend, had me met mijn nieuwe elektrische VW laten brengen door Annabelle (die blij was dat ze er de beschikking over kreeg) en ik had een rugzak bij me met alles wat ik voor een reis nodig had. De tas met mijn twee laptops was echter de belangrijkste bagage.

Ik kreeg een hut op het voordek van de stuurboord romp, voorzien van alle gemakken, alleen nogal klein. De Nederlandse werf die de licentie wilde kopen, was gespecialiseerd in kleine aluminium schepen. Dit schip was in composietbouw uitgevoerd: aluminium, titanium en magnesium onderdelen waar nodig, koolstoffiber composiet boven de waterlijn om alle gewicht onder de waterlijn te concentreren. Deze reus zou niet gauw op één romp zeilen, zeker niet met 1200 ton vracht. De echte snelheidsmonsters die 80 tot 100 km per uur deden, hadden alleen wat mensen aan boord.

We zouden onder ballast naar San Francisco zeilen, daar allerlei *equipment* laden en dan door naar de Endeavor, die weer terug was op de thuisbasis in Fiji. In Frisco zouden ook Anton en Alex aan boord

komen. Daar verheugde ik me nu al op.

‘Wat is de lading in San Francisco eigenlijk?’ vroeg ik de schipper.

‘Tweeërlei,’ lachte die. ‘Een nieuwe bemanning, die we wegwijs zullen maken, zodat wij naar huis kunnen. De lading bestaat uit vliegtuigcontainers met zaailingen van bomen met bestemming Australië. Ik heb me laten vertellen dat het soorten zijn die in de VS onder woestijncondities kunnen groeien. En veel water, onze watermakers hebben niet voldoende capaciteit voor zoveel planten.’

‘Gaat het om een herbebossingsproject?’

‘Klopt. Wij, de bemanning die er nu is, vliegen terug naar Frankrijk voor een reis naar Marokko met de drijvende *solar panels* annex watercondensators die de Blaustein organisatie heeft ontwikkeld. Er is daar ook een groot bebossingsproject gaande.’

‘Gaan jullie met net zo’n schip?’

‘Nee, deze is uniek. We gaan er met een veel kleiner type naar toe, die de Blaustein organisatie onlangs heeft gekocht uit de boedel van een failliet cruise bedrijf. Het is eigenlijk een passagiers catamaran. We nemen zaailingen mee in de passagiershutten en de toestellen als deklust.’

‘Hoe komen de Franse catamarans zo snel?’

‘Die ontwikkeling is al 60 jaar of langer gaande. Verbetering op verbetering, innovatie op innovatie. Er is natuurlijk een markt voor: steenrijke sportzeilers die elkaar proberen af te troeven.’

‘Oké, maar vracht catamarans...’

‘Die zijn er allang, alleen worden ze nu zeilend gemaakt.’

Hij liet me een foto zien van reusachtige *mono-hull* jachten op draagvleugels met torenhoge zeilen. ‘Deze kunnen 100 km per uur halen. Zie je dat ze slechts op twee vleugels skiën? Die van het roer en de vleugel aan de lijzijde. De vleugel aan loef staat omhoog. Wat een krachtenspel.’

‘Veel vracht zullen ze niet kunnen vervoeren.’

‘Daar gaat het ook niet om. Zij wijzen de weg naar de toekomst van de zeilende scheepvaart, is mijn mening. We zijn maar net begonnen.’

Fijn, dacht ik. Eindelijk een ander geluid dan “*building back better*”, wat het World Economic Forum propageert. Wel nodig in een tijd dat Biden als nieuwe president van de grootste macht op aarde de weg zal plaveien voor de *Great Reset* in de zin van AI en absolute controle met 5G over mensen. Een stap naar meer autonomie en een duurzame economie. Een ecologische economie.

Omdat de officiële reisbestemming Brest was, de

thuishaven van dit schip, dat vreemd genoeg nog geen naam had, alleen een productienummer – het was een prototype, per slot van rekening – waren er geen vervelende douaneformaliteiten.

Niet veel later voeren we zonder enige plichtplegingen het zeegat uit.

Ik was ontsnapt!

Nog geen twee jaar geleden was ik ontslagen bij de krant en had de volgende dag de opdracht gekregen die me helemaal tot hier had gevoerd.

Het kon verkeren.

1 2019. IK WORSTEL... KOM IK OOIT WEER BOVEN?

Ik werd uit een beklemmende droom gesleurd door dringende weksignalen van mijn mobiel. De droom – nachtmerrie? – bleef aan me kleven als een kauwgomblaas die in mijn gezicht was geklapt. Bevend op de bedrand bleef ik gevangen tussen dromen en waken. De beleving was zo intens geweest, alsof ik ’s nachts een tweede leven in een naastliggende dimensie leidde. Mijn alter ego had iets moeten vinden, iets (iemand?) moeten verlossen. Een sleutel... alles hing ervan af..

Het wanhopige gevoel niet te weten wat er gevonden moest worden, laat staan waar en hoe, wilde niet wijken, ook niet onder de douche. Het voelde verschrikkelijk fout dat de droom door mijn wekker was onderbroken, een verloren kans op een antwoord.

In mezelf grommend liep ik over het mulle zandpad naar het weggetje, waar mijn auto stond. Tien uur redactievergadering. Wat zou me nu weer boven het hoofd hangen? Sinds de overname liep ik op eieren, om maar niets te breken. Ik wist niet meer waar ik me aan te houden had, er was geen redactiestatuut, geen richting, niets. Tot nu toe waren mijn artikelen zonder veel kleerscheuren geplaatst, maar misschien kwam dat vooral door mijn zelfcensuur.

Mijn maag rommelde, er was niets te eten geweest in het keukentje.

Onderweg kwamen me de onderwerpen voor de geest waarover ik niet kon schrijven, zoals de uitverkoop van vrijwel de gehele publieke sector aan graaikapitaal. Sinds de overname waarde het spook van Milton Friedman met zijn neoliberale deregulering en privatisering in de burelen van de krant rond. Ze hadden me al eens gekscherend “socialist” genoemd toen ik het over de waarden had waaruit de woningcorporaties waren ontstaan en de lokale coöperatieve banken. Later gefuseerd tot de RABO banken, waarvan mijn vader die in Lisse...

Boekfragment van:

Gerbrand Muller

Uit zijn in 2022 te verschijnen verhalenbundel: *Oom Adriaan, Vogeltje-hertje waar was je en andere verhalen*

Gerbrand Muller

Oom Adriaan, Vogeltje-hertje waar was je en andere verhalen

De Sneeuwstorm 2022

Oom Adriaan

1

Het vroegste wat ik me van oom Adriaan herinner behoort tot een schemerwereld, deels herinnering, deels fantasie.

Namiddag. Ik duw de kamerdeur open en staar de kamer in. Bij het raam zit een man. In het halve donker kan ik zijn gezicht niet onderscheiden, ik zie alleen een gestalte. Ik weet dat de gestalte oom Adriaan is, die een paar dagen geleden uit Indië is aangekomen. De man beweegt zich niet, maar hij

moet me wel hebben opgemerkt, want hij zit met zijn gezicht naar me toegekeerd. Hij zwijgt, en ook ik zeg niets.

Ik sta in mijn ooms schuur. Ik reik met een hand naar een plank waar gereedschappen liggen. De plank is te hoog. Ik rek me uit, grijp een haak die uit de muur steekt en trek me omhoog. Ik bevind me nu op dezelfde hoogte als de plank, maar vanwaar ik hang zijn de dingen op de plank nog te ver. Ik wentel me naar de plank toe, dreig te vallen en grijp met mijn vrije hand de plank vast. Nu ben ik zo dicht bij de gereedschappen dat ik ze zou kunnen grijpen, maar mijn beide handen zijn bezet. Ik loer naar de hamer en de nijptang, breng mijn gezicht ernaartoe en steek mijn tong ernaar uit. Mijn armen beginnen te trillen en ik glij omlaag. Ik tuimel op de grond, krabbel overeind en begin tegen de muur te schoppen. Dan zie ik mijn oom staan. Hij staat in de opening van de deur en kijkt naar me. Hij glimlacht.

Ik zit tegenover mijn oom aan zijn schrijftafel. Mijn oom leest, ik staar naar hem. Ik weet dat mijn oom de broer van mijn grootvader is, mijn vaders vader, die voor mijn geboorte is gestorven: daarom bekijk ik hem met grote aandacht, want ik denk dat ik aan mijn oom een beetje kan zien hoe mijn grootvader eruit heeft gezien. Ik laat mijn ogen rusten op het voorhoofd vol sproeten, de wenkbrauwen, de wangen, de neus, de mond. Over het voorhoofd loopt een groef van boven naar een van de wenkbrauwen, waar hij onder witte borstelige haartjes verdwijnt. Soms trekt hij een van zijn wenkbrauwen op terwijl de andere op zijn plaats blijft. Ik heb voor de spiegel vaak vergeefs geprobeerd hetzelfde te doen. De groef krijgt een rondere vorm als de wenkbrauw eronder omhoog gaat. Ik weet dat de groef 'litteken' heet.

'Waarom heeft u een litteken?' vraag ik.

Mijn oom kijkt op en trekt een wenkbrauw op.

'Waardoor'

'Waardoor dan.'

‘Waarom, dan vraag je naar de reden of het doel, waardoor, dan vraag je naar de oorzaak.’

‘Waardoor heeft u dat litteken?’

‘Ik wil dat je begrijpt wat je vraagt. Je zegt nu: hoe komt het, op wat voor manier gebeurde het, en niet met wat voor doel.’

Ik knik. Mijn oom leest verder in zijn boek.

‘Maar als ik nou het doel wil weten, van dat litteken bedoel ik, dan kan ik dus zeggen waarom.’

Mijn oom kijkt weer op. ‘Dat kan je niet zeggen.’

‘Waarom - waardoor niet?’

‘Omdat er geen doel is. Een litteken heeft geen doel.’

‘Wat is een doel precies?’

‘Iets wat iemand wil. Bijvoorbeeld, ik wil dit boek lezen, daarom moet jij stil zijn en geen dingen meer aan me vragen. Dat jij stil bent heeft als doel dat ik in mijn boek kan doorlezen.’

‘Niet alles heeft een doel.’

‘Niet alles. Veel dingen hebben geen doel.’

‘Die dingen zijn er zo maar, zonder dat mensen ze willen.’

‘Die zijn er zo maar.’

Mijn oom leest weer in zijn boek. Ik blijf naar hem kijken. Ik wil nog meer vragen, maar ik kan geen woorden vinden om te zeggen wat ik niet begrijp.

Oom Adriaan woonde in een van de nieuwe huizen een paar straten van ons vandaan. De straat noemde ik de Stille Oceaan. Er was nog geen stoep, in de tuinen staken sprietige heesters uit de kale grond. Er speelden geen kinderen, er was nooit iemand te zien. Ik bleef vaak staan om naar de stilte te luisteren. Ik hoorde de wind en mussen. Ik dacht dat hier geen tijd voorbijging. Zolang ik hier stond werd ik niet ouder en als ik hier altijd bleef staan zou ik eeuwig blijven leven. Maar op een gegeven moment zette ik me toch weer in beweging en liep ik verder naar mijn ooms huis. Ik kwam bij het tuinhek, duwde het open en liep over de rode tegels naar de voordeur. Het tuinpad was Australië, het huis, achter de voordeur, Indië.

Ik beklom de stoep, Tandjong Priok, en belde aan. Ik luisterde scherp of er geluiden in het huis klonken. Ik durfde niet te geloven dat er voetstappen zouden klinken en de deur zou opengaan, maar dat gebeurde elke keer, al duurde het geruime tijd. Soms deed niet mijn oom open, maar ‘de juffrouw’, zoals de huishoudster van mijn oom werd genoemd. Dan wilde ik liefst meteen weer weglopen, want ik begreep dat mijn oom niet thuis was en ik kon het niet hebben om haar dat te horen zeggen. Maar in plaats van weg te lopen keek ik haar aan terwijl ik

alvast ijverig knikte ter bevestiging van de woorden die uit haar mond zouden komen:

‘Nee, hij is er niet.’

Ook als ze dat gezegd had – meewarig knikkend omdat ik voor niets gekomen was – bleef ik haar nog aanstaren, want er zou nog iets volgen, ze zou vertellen waarom mijn oom er niet was: hij was ‘gaan schaken’, of hij zat in Amsterdam, in Scheveningen, of in Bergen op Zoom, bij zijn zuster. Had de juffrouw dat gezegd dan riep ik ‘het geeft niet hoor!’ en holde weg om haar niet meer ‘volgende keer beter!’ te horen zeggen – maar ik was nooit op tijd ver genoeg, ik hoorde haar het altijd nog roepen.

Mijn oom bleef, als hij opendeed, roerloos staan en keek me quasi sprakeloos van verrassing aan. Hij lachte, stapte opzij en knikte uitnodigend met zijn hoofd. Dat knikken had iets samenzweerderigs, alsof het geheim moest blijven dat ik bij hem kwam en ik maar gauw binnen moest komen voordat de mensen me zouden zien. Ik liep door de gang, langs de met glimmend koperen beslag versierde gangklok, die zwaar en slissend tikte en de hutkoffer met de zware ijzeren sloten, waarboven krissen hingen. In de kamer voelde ik me niet langer verlegen. Ik liep eerst naar het tafeltje met het Chinese beeld dat glimlachte met scherpe witte tandjes, en daarna naar de hoek bij de schoorsteen waar de Japanse tekening hing met de vrouw die een draak voerde. Ik bekeek de tekening aandachtig; mijn ogen gingen heen en weer tussen de opengesperde muil van de draak en de dikke vrouw met het vreemde lachende gezicht. Ik stelde me voor dat de vrouw om iets lachte dat niemand mocht weten, iets schandelijks waarvoor ze zich zou moeten schamen in plaats van erom te lachen. Tenslotte ging ik naar de tafel. Daar stond de ‘kijkkast’. Ik schoof een stoel aan, haalde een kussen van de bank en legde het op de stoel. Ik klom op de stoel, knielde op het kussen en boog me naar het venster van de kijkkast. Erbinnen wandelden, stonden of zaten deftig aangeklede personages in een weelderige tuin. Er waren perken met bloemen, geschoren heggen en een treurwilg. In een vijver dreven zwanen en voer een bootje. De vrouwen droegen lange jurken van lichte stof en hielden kleurige parasollen boven hun hoofd, de mannen hadden donkere fluwelen pakken aan. Ik kon de personages laten bewegen door aan touwtjes te trekken die achter uit een gleuf hingen, en ik kon het hele toneel veranderen door een wielte te bewegen dat zich aan de zijkant bevond.

...

BOEKEN VAN DE BOEKENCOÖPERATIE

in te zien op www.boekencooperatie.nl
te bestellen bij uw eigen (online) boekwinkel
NIEUW, VERWACHT EN PAS VERSCHENEN

Gerbrand Muller
Oom Adriaan,
Vogeltje-hertje waar was je
en andere verhalen

De Sneeuwstorm 2022

Nieuw van Gerbrand Muller: verhalenbundel met oude, herziene en nieuwe verhalen.

Uitgave van De Sneeuwstorm.
€ 19,95
ISBN 9789082975895

Sasha Tieman
OverAarde

Is wat voor wereld wil je leven?

Na haar debuut *Ooit* komt Sasha Tieman dit jaar met een jeugdboek. Ze had een vooruitziende blik toen ze het schreef. Kinderen ontsnappen uit een totale lockdown naar een meer hoopvolle wereld.

€ 24,50
ISBN 9789072475831

Ooit

Sasha Tieman

Debuut van Sasha Tieman. Oma, dochter en kleindochter vinden zichzelf en elkaar in Oma's onvoltooide verleden. Een bijna-doodervaring van Oma en kleindochter zet de deur open.

€ 19,95
e-boek € 4,95
ISBN 9789492079428

Tropenjongen
Sanatan de Jongh Swemer

Autobiografische roman van de auteur van "Onderweg". Als kind in een Japenkamp, zijn hang naar de tropen, de jeugd in Holland en dan... naar zee.

€ 19,95
e-boek € 4,95
ISBN 9789082975864
(Bestseller)

Sanatan de Jongh Swemer
Dansen met je Ego

Wisselende voorstellingen om je ego te maken

Wageningen

Nieuw van Sanatan de Jongh Swemer. Wijsgerige notities voor een makkelijker leven met jezelf.

€ 14,50
ISBN 9789072475541

Ewout Storm van Leeuwen
Man en Hond Dialogen

novelle

Een van de nieuwe novellen van Ewout Storm van Leeuwen. Een eenzame man vindt gezelschap en vriendschap.

€ 9,95
e-boek € 4,95
ISBN 9789072475862

Zeker wisten ze het ook niet...

Hylke Woldendorp

Nieuwe Fabels en Parabels

Verrassende nieuwe fabels en parabels van de auteur van "Zij ontdekten tot hun verbazing wat ze al wisten".

Een filosofische kijk op het leven in dialogen van de rat en archetypische eilandbewoners.
€ 19,95
e-boek € 4,95
ISBN 9789072475886

Ewout Storm van Leeuwen
FIETSEN

novelle

In de serie korte novellen "Man en ..." van Ewout Storm van Leeuwen ontmoet een allenige man met ADHD een fietsmaatje. Feitelijk botsen ze op elkaar. Met haar gaat het ook niet zo goed...

€ 14,50
ISBN 9789072475930

Ewout Storm van Leeuwen
Dickie

novelle

Hier de derde in de serie "Man en ..." van Ewout Storm van Leeuwen. Een man treft in een parkje een hongerig kind. Ze is weggelopen, er zit een geheime dienst achter haar aan.

€ 14,50
ISBN 9789072475848

Joshua Stiller
Blinde Timo en het meisje van de bakker

novelle

De nieuwste roman van Joshua Stiller. Terugblik op een verloren jeugdliefde, een liefde tussen 12-jarigen die niet mocht zijn.

€ 19,95
e-boek € 4,95
ISBN 9789072475718

Ewout Storm van Leeuwen
Man en Paard

novelle

Hier de vierde in de serie "Man en ..." van Ewout Storm van Leeuwen. Een man wandelt langs een rivier. Een paard roept hem: het zit vast. Daarna zijn ze onafscheidelijk.

€ 14,50
ISBN 9789072475909

THE BEAUTIFUL RESET

Ewout Storm van Leeuwen

Makro-economische beschouwingen in een roman over een journalist die opeens in de kringen van de *haute finance* verzeild raakt. 600 bladzijden spanning en inzichten. Pre- en post-Corona.

€ 34,50
e-boek € 9,95
ISBN 9789492079503

ISBN 978-94-92079-56-5

9 789492 079565 >

Onderstroomboven Magazine is een uitgave van Artsience, onderdeel van de Boekencoöperatie Nederland U.A.
NUR 324 (Literaire tijdschriften)
Ook als e-boek: ISBN 9789493079572